МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
„КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ”

ВИЩА МАТЕМАТИКА

Розділ: **ЧИСЛОВІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ РЯДИ**

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів
напряму підготовки 6.050504 „Зварювання”

РЕКОМЕНДОВАНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ НТУУ „КПІ”

Київ

2012

ВИЩА МАТЕМАТИКА

Розділ: ЧИСЛОВІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ РЯДИ:

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

напряму підготовки 6.050504 „Зварювання”

Укладачі: Довгай В.В., Мельник А.Ф., 2012 – 63с.

Рекомендовано Вченою Радою фізико-математичного факультету НТУУ «КПІ»

(Протокол № 2 від 27 березня 2012р.)

ВИЩА МАТЕМАТИКА

Розділ: ЧИСЛОВІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ РЯДИ:

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

напряму підготовки 6.050504 „Зварювання”

Укладачі: Довгай В.В., Мельник А.Ф.

Рецензент:Чертов І.М., к.т.н., доц. кафедри ЗВ НТУУ „КПІ”.

Відповідальний редактор:Швець О.Ю., д.ф.-м.н., проф. кафедри математичної фізики НТУУ «КПІ».,

ВСТУП

В другому семестрі програмою з вищої математики на зварювальному факультеті НТУУ „КПІ” передбачено розділ „Ряди ”. При вивченні даного розділу студенти знайомляться з поняттями числового та функціонального ряду, ряду Фур’є, оволодівають методами дослідження числового ряду на збіжність, знаходження області збіжності функціонального ряду, вчаться розкладати функції в степеневий ряд та в ряд Фур’є та застосовувати ряди для розв'язання практичних задач.

Методичні вказівки написані відповідно до програми і включають основні теоретичні відомості та приклади розв'язання типових задач, а також завдання для самостійної роботи студентів і список літератури, рекомендованої для детальнішого ознайомлення з темою.

Мета пропонованих методичних вказівок – допомогти студентам зварювального факультету глибше засвоїти вказаний матеріал, розвинути навички застосування теоретичних знань до розв'язання конкретних задач та активізувати самостійну роботу студентів.

Методичні вказівки призначені для використання на практичних заняттях з вищої математики та для самостійної роботи студентів.

РОЗДІЛ І. ЧИСЛОВІ РЯДИ

§1. ЧИСЛОВИЙ РЯД ТА ЙОГО ЗБІЖНІСТЬ. ВЛАСТИВОСТІ ЗБІЖНИХ РЯДІВ

Означення 1. Нехай задана нескінченна послідовність дійсних чисел $a_1, a_2, ..., a_n, ...$ Числовим рядом називається вираз вигляду

$$a_1 + a_2 + a_3 + ... + a_n + ..., \tag{1}$$

або $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$.

Числа $a_1, a_2, ..., a_n, ...$ називаються членами ряду, а число a_n – n-м (або загальним) членом ряду.

Введемо для числового ряду поняття суми. Для цього розглянемо суму перших n членів ряду: $S_n = a_1 + a_2 + ... + a_n$, $n = 1, 2, 3, ...$, яку назвемо n-ю частинною сумою ряду (1). Довільний ряд породжує послідовність частинних сум:

$$S_1 = a_1,$$

$$S_2 = a_1 + a_2,$$

$$S_3 = a_1 + a_2 + a_3,$$

$$\dots\dots\dots\dots\dots\dots$$

$$S_n = a_1 + a_2 + ... + a_n.$$

Означення 2. Якщо існує скінченна границя

$$\lim_{n \to \infty} S_n = S,$$

то ряд (1) називається збіжним, а число S називається сумою ряду, тобто

$S=\sum_{n=1}^{\infty}a_n$. Якщо $\lim_{n\to\infty}S_n$ не існує (наприклад, $S_n\to\infty$ при $n\to\infty$), то ряд (1) називається розбіжним і суми не має.

Приклад 1. Виходячи з означення, дослідити на збіжність ряд і у випадку збіжності ряду знайти його суму:

а) $1+1+1+\ldots+1+\ldots=\sum_{n=1}^{\infty}1;$

б) $1-1+1-1+\ldots+(-1)^{n+1}+\ldots=\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^{n+1};$

в) $\dfrac{1}{1\cdot2}+\dfrac{1}{2\cdot3}+\dfrac{1}{3\cdot4}+\ldots+\dfrac{1}{n(n+1)}+\ldots=\sum_{n=1}^{\infty}\dfrac{1}{n\left(n+1\right)}$.

Розв'язання.

а) Для даного ряду $a_n=1,\quad n=1,2,3,\ldots,\quad S_n=n,$ тому $\lim_{n\to\infty}S_n=\infty$ і ряд розбіжний.

б) Послідовність частинних сум заданого ряду має вигляд $1,0,1,0,1,0,\ldots$ і не прямує до жодного числа. Тому $\lim_{n\to\infty}S_n$ не існує і ряд $\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^{n+1}-$ розбіжний.

в) Загальний член ряду представимо у вигляді суми простих дробів: $\dfrac{1}{n(n+1)}=\dfrac{1}{n}-\dfrac{1}{n+1}.$ Тоді $n-$та частинна сума ряду $S_n=\dfrac{1}{1\cdot2}+\dfrac{1}{2\cdot3}+\dfrac{1}{3\cdot4}+\ldots$

$$+\frac{1}{n(n+1)}=\left(1-\frac{1}{2}\right)+\left(\frac{1}{2}-\frac{1}{3}\right)+\left(\frac{1}{3}-\frac{1}{4}\right)+\ldots+\left(\frac{1}{n-1}-\frac{1}{n}\right)+\left(\frac{1}{n}-\frac{1}{n+1}\right)=$$

$=1-\dfrac{1}{n+1}.$ Існує $\lim_{n\to\infty}S_n=1.$ Отже, ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\dfrac{1}{n(n+1)}$ збіжний і його сума $S=1.$

Приклад 2. Написати ряд та знайти його суму, якщо $S_n = \frac{1}{n}$.

Розв'язання. Так як $S_n = S_{n-1} + a_n$, то $a_n = S_n - S_{n-1} = \frac{1}{n} - \frac{1}{n-1} =$

$= -\frac{1}{n(n-1)}$, $\quad n = 2,3,...$ При $n = 1$ $\quad a_1 = S_1 = 1$. Таким чином, $S_n = \frac{1}{n}$ є частинною сумою ряду $\quad 1 - \frac{1}{2} - \frac{1}{6} - \frac{1}{12} - ... - \frac{1}{n(n-1)} - ...$ Оскільки $\lim\limits_{n\to\infty} S_n = 0$, то ряд збіжний і $S = 0$.

Означення 3. Якщо в ряді (1) відкинути перші n членів, то одержимо ряд $\quad a_{n+1} + a_{n+2} + ... + a_{n+k} + ... = \sum\limits_{k=n+1}^{\infty} a_k$, який називається залишком ряду (1) після n-го члена.

Якщо ряд (1) збіжний і $\sum\limits_{n=1}^{\infty} a_n = S$, $\quad \sum\limits_{k=n+1}^{\infty} a_k = R_n$, то $\quad R_n = S - S_n$.

Наведемо ***найпростіші властивості збіжних числових рядів***.

1) Якщо ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty} a_n$ збіжний, його сума дорівнює S і $l -$ довільне дійсне число, то ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty} l\, a_n$ теж збіжний і його сума дорівнює $l\,S$.

2) Якщо ряди $\sum\limits_{n=1}^{\infty} a_n$ і $\sum\limits_{n=1}^{\infty} b_n$ збіжні та мають суми S_1 і S_2, відповідно, то ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty} \left(a_n + b_n\right)$ теж збіжний і його сума дорівнює $S_1 + S_2$.

3) Ряд (1) збіжний тоді і тільки тоді, коли збіжний довільний його залишок (тобто на збіжність ряду не впливає відкидання або приєднання скінченного числа членів).

4) Для збіжності ряду (1) необхідно і досить, щоб $\lim\limits_{n\to\infty}\sum\limits_{k=n+1}^{\infty}a_k =$

$=\lim\limits_{n\to\infty}R_n = 0.$

5) ***Необхідна умова збіжності ряду***: якщо ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}a_n$ збіжний, то

$\lim\limits_{n\to\infty}a_n = 0.$

Це легко довести. Дійсно, якщо ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}a_n$ збіжний, то $\lim\limits_{n\to\infty}S_n = S.$

Тоді $\lim\limits_{n\to\infty}a_n = \lim\limits_{n\to\infty}(S_n - S_{n-1}) = S - S = 0$. Властивість 5 дає необхідну, але не достатню умову збіжності ряду. А саме, якщо $\lim\limits_{n\to\infty}a_n = 0$, то ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}a_n$ може бути як збіжним, так і розбіжним.

6) ***Наслідок*** з властивості 5: якщо $\lim\limits_{n\to\infty}a_n \neq 0$, то ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}a_n$ розбіжний.

Цією властивістю зручно користуватися для доведення розбіжності деяких рядів. Так, ряди а) і б) з прикладу1 є розбіжними, оскільки їх загальний член не прямує до нуля. Розбіжним є і ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{2n+1}{3n+4}$, бо для нього $\lim\limits_{n\to\infty}a_n = \lim\limits_{n\to\infty}\frac{2n+1}{3n+4} = \frac{2}{3} \neq 0$.

<u>Приклад 3.</u> Розглянемо ряд

$$a + aq + aq^2 + ... + aq^{n-1} + ... = \sum_{n=1}^{\infty}aq^{n-1}, \qquad (2)$$

який називають ***геометричною прогресією*** з першим членом a $(a \neq 0)$ і знаменником q. При $q \neq 1$ сума перших n членів ряду (2) дорівнює

$$S_n = \frac{a\left(1-q^n\right)}{1-q}.$$

Якщо $|q|<1$, то $q^n \to 0$ при $n \to \infty$ і, значить, $\lim\limits_{n\to\infty} S_n =$

$= \lim\limits_{n\to\infty} \frac{a\left(1-q^n\right)}{1-q} = \frac{a}{1-q}$. Ряд (2) є збіжним і його сума $S = \frac{a}{1-q}$.

Якщо $|q|>1$, то $\left|aq^{n-1}\right| \to \infty$ при $n \to \infty$. Загальний член ряду не прямує до нуля, ряд розбіжний.

Якщо $|q|=1$, то $\lim\limits_{n\to\infty}\left|aq^{n-1}\right| = |a| \neq 0$. Ряд розбіжний.

Отже, геометрична прогресія є збіжною тоді і тільки тоді, коли $|q|<1$. В наступному прикладі розглянемо інший важливий числовий ряд.

Приклад 4. Ряд

$$1+\frac{1}{2}+\frac{1}{3}+\ldots+\frac{1}{n}+\ldots=\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n}, \qquad (3)$$

називається ***гармонічним***. Покажемо, що гармонічний ряд розбіжний (хоча $\lim\limits_{n\to\infty} a_n = \lim\limits_{n\to\infty}\frac{1}{n} = 0$, тобто необхідна умова збіжності ряду виконується). Припустимо, що ряд (3) збіжний і має суму S. Тоді $\lim\limits_{n\to\infty} S_n = S$ і $\lim\limits_{n\to\infty}\left(S_{2n}-S_n\right) = S-S=0$. Проте $S_{2n}-S_n = \frac{1}{n+1}+\frac{1}{n+2}+\ldots+$ $+\frac{1}{2n} \geq \frac{1}{2n}\cdot n = \frac{1}{2}$, що суперечить попередній рівності. Отже, гармонічний ряд розбіжний.

§2. ОЗНАКИ ЗБІЖНОСТІ РЯДІВ З ДОДАТНИМИ ЧЛЕНАМИ

Будемо вивчати числовий ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty} a_n$ з додатними членами $(a_n \geq 0$, $n = 1, 2, 3, ...)$. В цьому випадку $S_n = S_{n-1} + a_n \geq S_{n-1}$, тобто послідовність частинних сум ряду S_n монотонно зростає. Можливі два випадки:

1)послідовність S_n обмежена, тоді існує скінченна $\lim\limits_{n\to\infty} S_n$ і ряд збіжний;

2) S_n - необмежена, тоді $\lim\limits_{n\to\infty} S_n = \infty$ і ряд розбіжний. Ця особливість полегшує дослідження рядів з додатними членами.

<u>Теорема 1.</u> (***ознака порівняння***). Нехай задані два ряди з додатними членами

$$\sum_{n=1}^{\infty} a_n, \tag{1}$$

$$\sum_{n=1}^{\infty} b_n \tag{2}$$

і виконується нерівність

$$a_n \leq b_n, \quad n = 1, 2, 3, ... \tag{3}$$

Тоді із збіжності ряду (2) слідує збіжність ряду (1), а з розбіжності ряду (1) – розбіжність ряду (2).

Зауваження. Теорема 1 залишається справедливою і у випадку, якщо нерівність (3) виконується, починаючи з деякого номера $n > N$, а не для всіх $n = 1, 2, 3, ...$

<u>Теорема 2.</u> (***ознака порівняння в граничній формі***). Нехай задані ряди (1) і (2) з додатними членами, причому $b_n \neq 0$ при $n > N$. Якщо існує

$$\lim_{n\to\infty}\frac{a_n}{b_n}=K,\quad 0<K<+\infty,$$

то ряди (1) і (2) одночасно збіжні чи одночасно розбіжні.

Приклад 1. Дослідити на збіжність ряд

$$\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{\ln n}.$$

Розв'язання. Заданий ряд є рядом з додатними членами $a_n=\dfrac{1}{\ln n}>0$, $n=2,3,\ldots$ Покладемо $b_n=\dfrac{1}{n}$, тоді $a_n>b_n$ при $n=2,3,\ldots$ Ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}b_n=$ $=\sum\limits_{n=1}^{\infty}\dfrac{1}{n}$ розбіжний, то за ознакою порівняння і ряд $\sum\limits_{n=2}^{\infty}a_n=\sum\limits_{n=2}^{\infty}\dfrac{1}{\ln n}$ розбіжний.

Приклад 2. Дослідити на збіжність ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty}\sin\frac{p}{2^n}.$$

Розв'язання. Члени заданого ряду $a_n=\sin\dfrac{p}{2^n}>0,\quad n=1,2,\ldots$

Виберемо $b_n=\dfrac{1}{2^n}$. Ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}b_n=\sum\limits_{n=1}^{\infty}\dfrac{1}{2^n}$ збіжний як геометрична прогресія, знаменник якої $q=\dfrac{1}{2}$ $\left(|q|<1\right)$. Так як $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{a_n}{b_n}=\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{\sin\frac{p}{2^n}}{\frac{1}{2^n}}=p\neq 0$, то за ознакою порівняння в граничній формі ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}a_n=\sum\limits_{n=1}^{\infty}\sin\dfrac{p}{2^n}$ теж збіжний.

Теорема 3. (***ознака Даламбера***).

Нехай заданий ряд (1) з додатними членами і нехай існує

$$\lim_{n\to\infty}\frac{a_{n+1}}{a_n}=q.$$

Тоді а) якщо $q<1$, то ряд (1) збіжний;

б) якщо $q>1$ - ряд (1) розбіжний;

в) при $q=1$ питання про збіжність чи розбіжність ряду залишається відкритим.

Зауваження. Якщо $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{a_{n+1}}{a_n}=1$, але $\frac{a_{n+1}}{a_n}>1$ для всіх $n>N$, то ряд (1) розбіжний.

Приклад 3. Дослідити на збіжність ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{2^n}{(n+1)!}$$

Розв'язання. Для заданого ряду $a_n=\frac{2^n}{(n+1)!}$, $a_{n+1}=\frac{2^{n+1}}{(n+2)!}$. Тоді

$$\lim_{n\to\infty}\frac{a_{n+1}}{a_n}=\lim_{n\to\infty}\frac{2^{n+1}(n+1)!}{(n+2)!2^n}=\lim_{n\to\infty}\frac{2}{n+2}=0<1.$$ Ряд збіжний.

Теорема 4. (***ознака Коші***). Нехай задано ряд (1) з додатними членами та існує $\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{a_n}=q$. Тоді

а) при $q<1$ ряд (1) збіжний;

б) при $q>1$ ряд (1) розбіжний;

в) при $q=1$ питання про збіжність чи розбіжність ряду залишається відкритим.

Приклад 4. Дослідити на збіжність ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{2^n}\left(\frac{n+1}{n}\right)^{n^2}.$$

Розв'язання. В даному випадку $a_n=\frac{1}{2^n}\left(\frac{n+1}{n}\right)^{n^2}$. Тому

$\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{a_n}=\lim\limits_{n\to\infty}\frac{1}{2}\left(\frac{n+1}{n}\right)^{n}=\frac{e}{2}>1$ і ряд розбіжний.

Теорема 5. (***інтегральна ознака***). Нехай функція $f(x)-$неперервна, додатна, не зростаюча при $x\ge a,$ і така, що $f(n)=a_n,\quad n\ge N_0\ge a.$ Тоді ряд $\sum\limits_{n=a}^{\infty}a_n$ збіжний (чи розбіжний) одночасно з інтегралом $\int\limits_a^{+\infty}f(x)dx,$ і для суми ряду виконується нерівність

$$\int\limits_a^{+\infty}f(x)dx\le S\le\int\limits_a^{+\infty}f(x)dx+f(a). \tag{4}$$

Приклад 5. Розглянемо ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^a},\quad a\in R, \tag{5}$$

який називається ***узагальненим гармонічним рядом,*** або ***рядом Діріхле***. Застосуємо до ряду (5) інтегральну ознаку, поклавши $f(x)=\frac{1}{x^a}$. Якщо $a\ne1,$ то

$$\int\limits_1^{+\infty}\frac{1}{x^a}dx=\left.\frac{x^{-a+1}}{1-a}\right|_1^{+\infty}=\begin{cases}\dfrac{1}{a-1} & при\quad a>1;\\ \infty & при\quad a<1.\end{cases}$$

Якщо $a=1$, то $\int\limits_1^{+\infty}\frac{1}{x}dx=\ln x\Big|_1^{+\infty}=\infty$. Отже, інтеграл $\int\limits_1^{+\infty}\frac{dx}{x^a}$, а значить, і ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^a}$, збіжний при $a>1$ і розбіжний при $a\le 1$.

Нерівність (4) дозволяє оцінити залишок ряду з додатними членами. Дійсно, нехай $R_n=\sum\limits_{k=n+1}^{\infty}a_k$ і виконані умови теореми 5. Тоді

$$\int\limits_{n+1}^{+\infty}f(x)dx\le R_n\le\int\limits_{n+1}^{+\infty}f(x)dx+a_{n+1}. \qquad (6)$$

Оцінка (6) може використовуватись для наближеного обчислення сум рядів з додатними членами.

Приклад 6. Знайти суму ряду $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^3}$ з точністю до $e=0,01$.

Розв'язання. Нехай $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^3}=S_n+R_n$, де $R_n=\sum\limits_{k=n+1}^{\infty}\frac{1}{k^3}$. Якщо залишок ряду R_n наближено замінити інтегралом $\int\limits_{n+1}^{+\infty}f(x)dx=\int\limits_{n+1}^{+\infty}\frac{1}{x^3}dx$, то, виходячи з нерівності (6), похибка $e=\left|R_n-\int\limits_{n+1}^{+\infty}f(x)dx\right|\le a_{n+1}$. Значить, потрібно знайти такий номер n, при якому $a_{n+1}<0,01$, тоді $e<0,01$. При $n=3$, $a_{n+1}=\frac{1}{4^3}>0,01$, а при $n=4$, $a_{n+1}=\frac{1}{5^3}<0,01$. Тому

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^3}\approx S_4+\int\limits_5^{+\infty}\frac{1}{x^3}dx=1+\frac{1}{8}+\frac{1}{27}+\frac{1}{64}-\frac{1}{2x^2}\Big|_5^{+\infty}\approx 1,178+0,02=1,198\approx 1,20.$$

§3. ЗНАКОПОЧЕРГОВІ РЯДИ. ТЕОРЕМА ЛЕЙБНІЦА

Означення. Ряд вигляду

$$u_1 - u_2 + u_3 - u_4 + \ldots + (-1)^{n+1} u_n + \ldots, \tag{1}$$

де $u_k > 0, \quad k = 1, 2, \ldots,$ називається ***знакопочерговим*** рядом.

Теорема (***Лейбніца***). Якщо для знакопочергового ряду (1) виконуються умови:

1) $u_1 > u_2 > \ldots > u_n > u_{n+1} > \ldots;$

2) $\lim\limits_{n\to\infty} u_n = 0,$

то ряд (1) збіжний і його сума S задовольняє нерівності: $0 < S < u_1.$

Теорема Лейбніца залишається справедливою, якщо числа u_k монотонно спадають, починаючи з деякого номера $k.$ Умова 2) теореми є одночасно і необхідною для збіжності ряду (1).

Приклад 1. Дослідити на збіжність ряд

$$1 - \frac{1}{2} + \frac{1}{3} - \frac{1}{4} + \ldots = \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{1}{n}. \tag{2}$$

Розв'язання. Це знакопочерговий ряд. Перевіримо виконання умов теореми Лейбніца:

1) $u_n = \dfrac{1}{n}; \quad u_{n+1} = \dfrac{1}{n+1} \Rightarrow u_n > u_{n+1};$

2) $\lim\limits_{n\to\infty} u_n = \lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{1}{n} = 0.$

Умови виконуються, тому ряд (2) збіжний.

Теорему Лейбніца можна застосувати і до залишку ряду (1)

$$R_n = (-1)^{n+2}u_{n+1} + (-1)^{n+3}u_{n+2} + \ldots, \qquad (3)$$

який теж є знакопочерговим рядом.

<u>Наслідок</u> (***оцінка залишку знакопочергового ряду***). Нехай знакопочерговий ряд (1) задовольняє умовам теореми Лейбніца. Тоді залишок цього ряду R_n по модулю не перевищує модуля першого члена залишку: $$|R_n| < u_{n+1}.$$

<u>Приклад 2.</u> Обчислити суму ряду $\sum_{k=1}^{\infty}(-1)^{k+1}\frac{1}{k!}$ з точністю до $e = 0,01.$

Розв'язання. Заданий ряд збіжний, оскільки задовольняє умовам теореми Лейбніца. Дійсно, $u_n = \frac{1}{n!}$, $u_{n+1} = \frac{1}{(n+1)!} \Rightarrow u_n > u_{n+1}$;

$\lim\limits_{n\to\infty} u_n = \lim\limits_{n\to\infty}\frac{1}{n!} = 0.$ Сума ряду $S = S_n + R_n$, де $|R_n| < u_{n+1}$. Так як $u_4 = \frac{1}{4!} > e$, а $u_5 = \frac{1}{5!} < e$, то $|R_4| < u_5 < e$ і можна покласти наближено

$$S \approx S_4 = 1 - \frac{1}{2!} + \frac{1}{3!} - \frac{1}{4!} = 1 - \frac{1}{2} + \frac{1}{6} - \frac{1}{24} = 0,625 \approx 0,63.$$

§4. ЗНАКОЗМІННІ РЯДИ. АБСОЛЮТНА ТА УМОВНА ЗБІЖНІСТЬ

<u>*Означення 1.*</u> Ряд називається ***знакозмінним***, якщо серед його членів є нескінченна кількість як додатних, так і від'ємних.

Знакопочергові ряди є, очевидно, частинним випадком знакозмінних рядів.

Нехай задано знакозмінний ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty} a_n \tag{1}$$

Складемо ряд із модулів членів ряду (1)

$$\sum_{n=1}^{\infty} |a_n|. \tag{2}$$

<u>Теорема 1.</u> Якщо ряд $\sum_{n=1}^{\infty} |a_n|$ - збіжний, то збіжний і ряд $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$.

Тобто, щоб дослідити на збіжність знакозмінний ряд, в деяких випадках достатньо розглянути відповідний додатний ряд, застосувавши ознаку збіжності для додатних рядів.

<u>*Означення 2.*</u> Якщо ряд (2) – збіжний, то ряд (1) називається ***абсолютно збіжним***. Якщо ряд (1) – збіжний, а ряд (2) – розбіжний, то ряд (1) називається ***умовно збіжним***.

Абсолютно збіжні ряди більшою мірою зберігають властивості скінченних сум. Суттєву різницю між абсолютною та умовною збіжностями ряду ілюструють наступні властивості.

<u>Теорема 2.</u> В абсолютно збіжному ряді можна довільно групувати члени, зберігаючи порядок їх слідування, при цьому сума ряду не змінюється.

<u>Теорема 3.</u> Якщо ряд абсолютно збіжний, то будь-який ряд, утворений за допомогою перестановки його членів, також абсолютно збіжний і має ту ж суму.

<u>Теорема 4.</u> Якщо ряд умовно збіжний, то яке б не було наперед задане число A, можна так переставити члени цього ряду, щоб його сума дорівнювала A. Крім того, можна так переставити члени умовно збіжного ряду, щоб ряд, отриманий після перестановки, був розбіжним.

Приклад 1. Дослідити на абсолютну та умовну збіжність ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{\sin n}{n^2}. \qquad (3)$$

Розв'язання. Розглянемо ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{|\sin n|}{n^2}$ і застосуємо до нього ознаку порівняння. Так як $\frac{|\sin n|}{n^2}\le\frac{1}{n^2}$, а ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^2}$ - збіжний (як ряд Діріхле з $a=2>1$), то за ознакою порівняння і ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{|\sin n|}{n^2}$ - збіжний. Отже, ряд (3) абсолютно збіжний.

Приклад 2. Дослідити на абсолютну та умовну збіжність ряд

$$\sum_{n=2}^{\infty}(-1)^n\frac{1}{\ln n}. \qquad (4)$$

Розв'язання. Складемо ряд із модулів членів даного ряду $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{\ln n}$. Оскільки $\frac{1}{\ln n}>\frac{1}{n}$ при $n=2,3,...$ і ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n}$ - розбіжний, то за ознакою порівняння ряд $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{\ln n}$ - розбіжний. Отже, ряд (4) не є абсолютно збіжним, але він збіжний, бо задовольняє умови теореми Лейбніца:

1) $u_n=\frac{1}{\ln n}>\frac{1}{\ln(n+1)}=u_{n+1}$;

2) $\lim\limits_{n\to\infty}u_n=\lim\limits_{n\to\infty}\frac{1}{\ln n}=0$.

Таким чином, ряд (4) умовно збіжний.

Приклад 3. Дослідити на абсолютну та умовну збіжність ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n+1}}{(2n-1)!}. \qquad (5)$$

Розв’язання. Розглянемо ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{(2n-1)!}$. Застосуємо до нього ознаку Даламбера:

$$\lim_{n\to\infty}\frac{a_{n+1}}{a_n}=\lim_{n\to\infty}\frac{(2n-1)!}{(2n+1)!}=\lim_{n\to\infty}\frac{1}{2n(2n+1)}=0<1.$$

Ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{(2n-1)!}$ - збіжний, тому ряд (5) – абсолютно збіжний.

РОЗДІЛ II. ФУНКЦІОНАЛЬНІ РЯДИ

§ 1. ОБЛАСТЬ ЗБІЖНОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО РЯДУ. ВЛАСТИВОСТІ СУМИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО РЯДУ

Означення 1. Нехай задана послідовність функцій $u_1(x), u_2(x),..., u_n(x),...,$ визначених на деякій множині X. Вираз вигляду

$$u_1(x)+u_2(x)+...+u_n(x)+...=\sum_{n=1}^{\infty}u_n(x) \tag{1}$$

називається ***функціональним рядом***.

Підставляючи в ряд (1) замість x деяке число, отримуємо числовий ряд, який буде збіжним для одних значень x і розбіжним для інших. Наприклад, ряд $\sum_{n=0}^{\infty}x^n$ є збіжним при $x=\frac{1}{2}$ і розбіжним при $x=1$.

Означення 2. Множина значень $x\in X$, для яких ряд (1) – збіжний, називається ***областю збіжності*** E функціонального ряду (1).

Очевидно, що в області збіжності ряду його сума є деякою функцією від x. Тому суму функціонального ряду позначають $S(x)$. Якщо $x \in E$, то існує $\lim\limits_{n\to\infty}\sum\limits_{k=1}^{n} u_k(x) = S(x)$.

Для знаходження області збіжності ряду (1) переважно розглядаємо ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}|u_n(x)|$, до якого застосовуємо відомі ознаки збіжності рядів з додатними членами.

<u>Приклад 1.</u> Знайти область збіжності ряду

$$\sum_{n=1}^{\infty} x^n. \qquad (2)$$

Розв’язання. Ряд (2) є геометричною прогресією зі знаменником $q = x$. Тому для всіх $|q| = |x| < 1$ ряд (2) збіжний. Отже, $E = (-1;1)$.

<u>Приклад 2.</u> Знайти область збіжності ряду

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n+1} x^n}{n}. \qquad (3)$$

Розв’язання. Розглянемо ряд із модулів членів даного ряду $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{|x|^n}{n}$ і застосуємо ознаку Коші: $\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{a_n} = \lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{\frac{|x|^n}{n}} = |x|$.

При $|x| < 1$ ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{|x|^n}{n}$ збіжний, а при $|x| > 1$ - розбіжний. Отже, ряд (3) в інтервалі $(-1;1)$ є абсолютно збіжним.

При $|x| > 1$ n-й член ряду (3) $\frac{(-1)^{n+1} x^n}{n}$ не прямує до нуля при $n \to \infty$, тому ряд розбіжний.

Дослідимо поведінку ряду (3) в межових точках інтервалу $(-1;1)$.

При $x=1$ отримуємо ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n+1}}{n}$, який є умовно збіжним, а при $x=-1$ - ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n+1}(-1)^{n}}{n}=-\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n}$, що є розбіжним. Остаточно, $E=(-1;1]$.

Приклад 3. Знайти область збіжності ряду

$$\sum_{n=1}^{\infty}\sin\frac{x}{3^n}. \tag{4}$$

Розв’язання. До ряду $\sum_{n=1}^{\infty}\left|\sin\frac{x}{3^n}\right|$ застосуємо ознаку Даламбера:

$\lim\limits_{n\to\infty}\frac{a_{n+1}}{a_n}=\lim\limits_{n\to\infty}\left|\frac{\sin\frac{x}{3^{n+1}}}{\sin\frac{x}{3^n}}\right|=\lim\limits_{n\to\infty}\left|\frac{x/3^{n+1}}{x/3^n}\right|=\frac{1}{3}<1,\ \ x\in(-\infty;+\infty),\quad x\neq 0.$ При $x=0$ збіжність ряду (4) очевидна. Отже, $E=(-\infty;+\infty)$.

Приклад 4. Знайти область збіжності ряду

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{\sin nx}{e^{nx}}. \tag{5}$$

Розв’язання. До ряду $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{|\sin nx|}{e^{nx}}$ застосуємо ознаку порівняння:

$\frac{|\sin nx|}{e^{nx}}\le\frac{1}{e^{nx}},\quad n=1,2,...,\quad x\in(-\infty;+\infty).$ Ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{e^{nx}}-$ геометрична прогресія із знаменником $q=\frac{1}{e^x}$. Отже, ряд збіжний, якщо $\frac{1}{e^x}<1$, або $e^x>1$, тобто при $x\in(0;+\infty)$. Отже, ряд (5) збіжний при $x>0$. При $x=0$ заданий ряд теж збіжний. При $x<0$ $n-$й член ряду $\frac{\sin nx}{e^{nx}}$ не прямує до нуля при $n\to\infty$, тому ряд (5) розбіжний. Остаточно, $E=[0;+\infty)$.

Означення 3. Функціональний ряд (1) називається ***мажоровним*** в деякій області $E_1 \subset E,$ якщо існує додатний збіжний числовий ряд $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ такий, що $|u_n(x)| \le a_n, \quad n = 1, 2, ...,$ для всіх $x \in E_1.$

Із означення випливає, що мажоровний ряд є абсолютно збіжним в області $E_1.$ Мажоровні ряди зберігають ряд властивостей скінченних сум неперервних функцій.

Теорема 1. (***про почленне інтегрування мажоровного ряду***). Нехай ряд (1) мажоровний на $[a;b]$ і члени ряду $u_n(x)$ неперервні на $[a;b].$ Тоді сума $S(x)$ ряду (1) неперервна на $[a;b]$ і

$$\int_a^b S(x)dx = \sum_{n=1}^{\infty} \int_a^b u_n(x)dx. \qquad (6)$$

Теорема 2. (***про почленне диференціювання мажоровного ряду***). Нехай ряд (1) є збіжним на $[a;b]$ і має суму $S(x);$ члени ряду $u_n(x)$ мають неперервні похідні $u_n'(x)$ на $[a;b]$ і ряд $\sum_{n=1}^{\infty} u_n'(x)$ мажоровний на $[a;b].$ Тоді $S(x)$ диференційовна на $[a;b]$ і справедлива рівність

$$S'(x) = \sum_{n=1}^{\infty} u_n'(x). \qquad (7)$$

Приклад 5. Довести, що функція $S(x) = \sum_{n=1}^{\infty} ne^{-nx}$ є неперервною при $x > 0,$ та обчислити інтеграл $\int_{\ln 2}^{\ln 3} S(x)dx.$

Розв'язання. Задамо дійсне число $d > 0.$ Тоді

$|u_n(x)| = \frac{n}{e^{nx}} \le \frac{n}{e^{nd}}$ при $x \ge d.$ Ряд $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{e^{nd}}$ збіжний. Дійсно, за ознакою Коші

$\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{\dfrac{n}{e^{nd}}}=\dfrac{1}{e^d}<1$ при $d>0$. Таким чином, ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty} ne^{-nx}$ є мажоровним при $x\geq d>0$ (а, значить, і для всіх $x>0$) і сума ряду $S(x)$ є неперервною функцією при $x>0$. За формулою (6)

$$\int\limits_{\ln 2}^{\ln 3} S(x)dx=\sum_{n=1}^{\infty}\int\limits_{\ln 2}^{\ln 3} ne^{-nx}dx=\sum_{n=1}^{\infty}(-e^{-nx})\Big|_{\ln 2}^{\ln 3}=\sum_{n=1}^{\infty}\left(e^{-n\ln 2}-e^{-n\ln 3}\right)=\sum_{n=1}^{\infty}\left(2^{-n}-3^{-n}\right)=$$

$$=\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{1}{2}\right)^n-\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{1}{3}\right)^n=\frac{\frac{1}{2}}{1-\frac{1}{2}}-\frac{\frac{1}{3}}{1-\frac{1}{3}}=\frac{1}{2}.$$

§2. СТЕПЕНЕВІ РЯДИ. ІНТЕРВАЛ ЗБІЖНОСТІ

Означення 1. ***Степеневим рядом*** називається функціональний ряд вигляду

$$a_0+a_1(x-x_0)+a_2(x-x_0)^2+\ldots+a_n(x-x_0)^n+\ldots, \tag{1}$$

де x_0 і a_k $(k=0,1,2,\ldots)-$ сталі числа (a_k називають коефіцієнтами ряду). Зокрема, при $x_0=0$ ряд (1) набуває вигляду

$$a_0+a_1x+a_2x^2+\ldots+a_nx^n+\ldots \tag{2}$$

Теорема 1. (***Абеля***). Якщо ряд (2) збіжний для деякого значення $x_1\neq 0$, то він абсолютно збіжний для довільного x такого, що $|x|<|x_1|$. Якщо ряд (2) розбіжний для деякого значення x_2, то він є розбіжним для довільного x такого, що $|x|>|x_2|$.

З теореми Абеля випливають наступні твердження.

Наслідок 1. Для степеневого ряду (2) існує число $R, \quad 0 \le R \le \infty,$ таке, що при $|x| < R$ ряд (2) є абсолютно збіжним, а при $|x| > R -$ розбіжним.

Наслідок 2. Для степеневого ряду (1) існує таке число $R, \quad 0 \le R \le \infty,$ що ряд (1) є абсолютно збіжним в інтервалі $|x - x_0| < R$ і розбіжним при $|x - x_0| > R.$

Інтервал $(x_0 - R; x_0 + R)$ називають ***інтервалом збіжності*** ряду (1), а число $R -$ ***радіусом збіжності*** (рис.1).

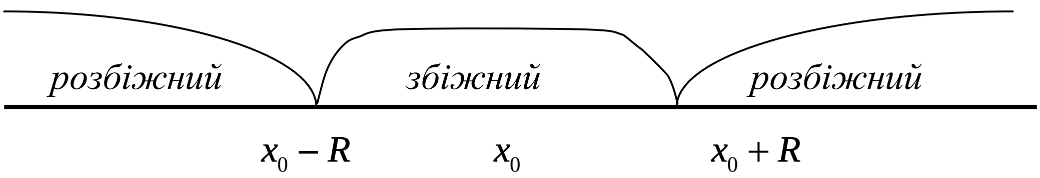

Рис.1

На кінцях інтервалу збіжності (тобто в точках $x = x_0 - R; \quad x = x_0 + R$) питання про збіжність ряду вирішується індивідуально для конкретного ряду.

Відмітимо, що при $R = 0$ інтервал збіжності вироджується в точку $x = x_0$, а при $R = \infty$ співпадає з усією віссю.

Радіус збіжності степеневого ряду знаходять за допомогою ознак Даламбера чи Коші, застосовуючи їх до ряду, складеного з модулів членів степеневого ряду.

Приклад 1. Знайти область збіжності степеневого ряду

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(x-1)^n}{3^n (2n+1)}. \tag{3}$$

Розв’язання. До ряду $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{|x-1|^n}{3^n(2n+1)}$ застосуємо ознаку Коші:

$\lim_{n\to\infty}\sqrt[n]{\frac{|x-1|^n}{3^n(2n+1)}}=\lim_{n\to\infty}\frac{|x-1|}{3\sqrt[n]{2n+1}}=\frac{|x-1|}{3}$. Якщо $\frac{|x-1|}{3}<1$, або

$|x-1|<3,\quad -3<x-1<3,\quad -2<x<4,$ то ряд (3) абсолютно збіжний, а при $x\notin[-2;4]$ – розбіжний. Тобто, $(-2;4)$ – інтервал збіжності ряду (3) і $R=3$.

Дослідимо поведінку ряду в крайніх точках інтервалу. Нехай $x=-2$. Тоді ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-3)^n}{3^n(2n+1)}=\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{2n+1}$ збіжний за теоремою Лейбніца. Дійсно,

1) $u_n=\frac{1}{2n+1}>\frac{1}{2n+3}=u_{n+1},\quad n=1,2,...$ і 2) $\lim_{n\to\infty}u_n=\lim_{n\to\infty}\frac{1}{2n+1}=0.$

Нехай $x=4$. Ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{2n+1}$ дослідимо за ознакою порівняння в граничній формі. Так як $\lim_{n\to\infty}\frac{1/(2n+1)}{1/n}=\lim_{n\to\infty}\frac{n}{2n+1}=\frac{1}{2}$ і ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n}$ розбіжний, то і ряд $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{2n+1}$ розбіжний. Отже, $E=[-2;4)$.

<u>Приклад 2.</u> Знайти область збіжності степеневого ряду

$$\sum_{n=0}^{\infty}\frac{x^n}{n!}. \qquad (4)$$

Розв’язання. Розглянемо ряд $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{|x|^n}{n!}$. За ознакою Даламбера

$\lim_{n\to\infty}\frac{|x|^{n+1}n!}{(n+1)!\,|x|^n}=\lim_{n\to\infty}\frac{|x|}{n+1}=0<1$. Значить, $R=\infty$ і $E=(-\infty;+\infty)$.

Приклад 3. Знайти область збіжності функціонального ряду

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^2}{4^n(x+3)^n}. \qquad (5)$$

Розв’язання. Покладемо в ряді (5) $t=\dfrac{1}{x+3}, \quad x\neq -3,$ і отримаємо степеневий ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^2}{4^n}t^n. \qquad (6)$$

Застосуємо ознаку Коші: $\lim\limits_{n\to\infty}\sqrt[n]{\dfrac{n^2|t|^n}{4^n}}=\dfrac{|t|}{4}.$ Отже, інтервал збіжності ряду (6) визначається умовою $\dfrac{|t|}{4}<1,$ або $t\in(-4;4).$ Повертаючись до змінної $x,$ маємо $-4<\dfrac{1}{x+3}<4 \;\Leftrightarrow\; \left[\begin{array}{l} x+3>\dfrac{1}{4}; \\ x+3<-\dfrac{1}{4}; \end{array}\right. \;\Leftrightarrow\; \left[\begin{array}{l} x>-2\dfrac{3}{4}; \\ x<-3\dfrac{1}{4}; \end{array}\right.$

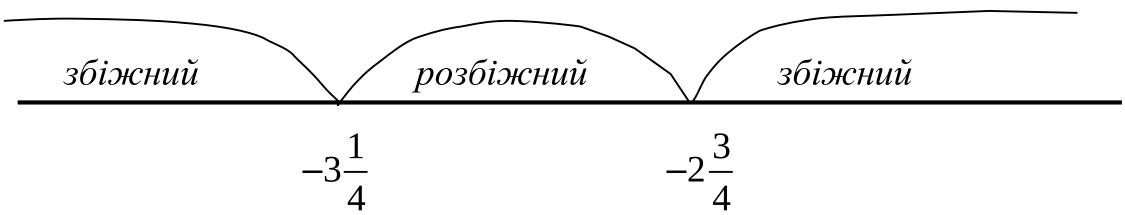

Рис.2

При $x=-3\dfrac{1}{4}$ ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\dfrac{n^2}{4^n\left(-\dfrac{1}{4}\right)^n}=\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^n n^2$ розбіжний, бо $n-$й член ряду не прямує до нуля при $n\to\infty.$ При $x=-2\dfrac{3}{4}$ ряд $\sum\limits_{n=1}^{\infty}n^2$ теж розбіжний. Отже, $E=(-\infty;-3,25)\cup(-2,75;+\infty).$

§3. ВЛАСТИВОСТІ СТЕПЕНЕВИХ РЯДІВ

Розглянемо степеневий ряд

$$\sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n \qquad (1)$$

з інтервалом збіжності $(-R;R), \quad R>0,$ та вкажемо його важливі властивості.

Теорема 1 (***про мажоровність степеневого ряду***). Ряд (1) є мажоровним на довільному відрізку $[-r;r], \quad 0<r<R.$

Теорема 2 (***про почленне диференціювання степеневого ряду***). Якщо ряд (1) має інтервал збіжності $(-R;R),$ то і ряд

$$\sum_{n=1}^{\infty} n a_n x^{n-1}, \qquad (2)$$

одержаний в результаті почленного диференціювання ряду (1), має той самий інтервал збіжності $(-R;R),$ при цьому

$$\left(\sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n\right)' = \sum_{n=1}^{\infty} n a_n x^{n-1}, \quad x \in (-R;R). \qquad (3)$$

Теорема 3 (***про почленне інтегрування степеневого ряду***). Степеневий ряд (1) можна почленно інтегрувати на кожному відрізку, що належить його інтервалу збіжності.

Зокрема, якщо $|x|<R,$ то справедлива формула

$$\int_0^x \left(\sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n\right) dx = \sum_{n=0}^{\infty} a_n \frac{x^{n+1}}{n+1}, \qquad (4)$$

причому радіуси збіжності рядів (1) і (4) співпадають.

Теореми 1 – 3 залишаються справедливими і для степеневих рядів вигляду $\sum_{n=0}^{\infty} a_n (x-x_0)^n$ з інтервалом збіжності $(x_0 - R; x_0 + R), \quad R>0.$

<u>Приклад 1.</u> Знайти суму ряду $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1} x^n}{n}.$

Розв'язання. Раніше показано (приклад 2 §1), що $E=(-1;1]$. Позначимо $S(x)=\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1} x^n}{n}, \quad |x|<1.$ За теоремою 2 $S'(x)=$

$$=\sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n-1} x^{n-1} = 1 - x + x^2 - x^3 + \ldots = \frac{1}{1+x}$$ при $|x|<1$ (як сума збіжної геометричної прогресії). Тоді $S(x)=\int_0^x \frac{dx}{1+x} = \ln(1+x), \quad |x|<1.$ Отже,

$$\ln(1+x)=\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1} x^n}{n}$$ при $|x|<1.$

<u>Приклад 2.</u> Знайти суму ряду $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{2^n}.$

Розв'язання. Розглянемо степеневий ряд $\sum_{n=1}^{\infty} nx^n,$ який співпадає з заданим рядом при $x=\frac{1}{2}.$ Так як $\lim_{n\to\infty} \sqrt[n]{n|x|^n} = |x|,$ то, за ознакою Коші, ряд $\sum_{n=1}^{\infty} nx^n$ має інтервал збіжності $(-1;1).$ Позначимо суму ряду

$$\sum_{n=1}^{\infty} nx^n = x\sum_{n=1}^{\infty} nx^{n-1} = xS(x), \quad |x|<1.$$ За теоремою 3

$$\int_0^x S(x)dx = \int_0^x \left(\sum_{n=1}^{\infty} nx^{n-1} \right) dx = \sum_{n=1}^{\infty} x^n = \frac{x}{1-x}, \quad |x|<1.$$

Тоді $S(x)=\left(\dfrac{x}{1-x}\right)'=\dfrac{1-x+x}{(1-x)^2}=\dfrac{1}{(1-x)^2}, \quad |x|<1.$ Отже, $\sum_{n=1}^{\infty} nx^n = xS(x)=$

$=\dfrac{x}{(1-x)^2}$ при $|x|<1$. Покладемо в останній рівності $x=\dfrac{1}{2}$ і одержимо

$\sum_{n=1}^{\infty}\dfrac{n}{2^n}=2.$

§4. РЯД ТЕЙЛОРА. РОЗКЛАД ЕЛЕМЕНТАРНИХ ФУНКЦІЙ В СТЕПЕНЕВІ РЯДИ

Означення 1. Якщо

$$f(x)=\sum_{n=0}^{\infty} a_n (x-x_0)^n \tag{1}$$

при $x\in(x_0-R;x_0+R)$, то кажуть, що функція $f(x)$ ***розкладена в степеневий ряд*** в околі точки x_0.

Наприклад, $\sum_{n=0}^{\infty} x^n = \dfrac{1}{1-x}, \quad |x|<1$. Значить, функція $f(x)=\dfrac{1}{1-x}$ розкладається в степеневий ряд $\sum_{n=0}^{\infty} x^n$ в околі точки $x_0=0$.

З теореми 2 §3 випливає, що розкласти в степеневий ряд можна тільки ту функцію, яка має похідні всіх порядків в інтервалі $(x_0-R;x_0+R)$.

Теорема 1. Нехай функція $f(x)$ розкладена в степеневий ряд (1) в інтервалі $(x_0-R;x_0+R)$. Тоді коефіцієнти ряду визначаються за формулою

$$a_n=\frac{f^{(n)}(x_0)}{n!}, \quad n=0,1,2,... \tag{2}$$

Нехай $f(x)$ задана і має похідні всіх порядків в інтервалі $(x_0 - R; x_0 + R)$. Якщо розклад $f(x)$ в степеневий ряд існує, то він має вигляд

$$f(x_0) + \frac{f'(x_0)}{1!}(x - x_0) + \frac{f''(x_0)}{2!}(x - x_0)^2 + \ldots + \frac{f^{(n)}(x_0)}{n!}(x - x_0)^n + \ldots \qquad (3)$$

Якщо ряд (3) є збіжним і має суму $f(x)$, то розклад функції $f(x)$ в степеневий ряд отримано. Якщо ряд (3) не є збіжним до $f(x)$, то функція $f(x)$ не може бути розкладена в степеневий ряд в околі точки x_0.

<u>*Означення 2.*</u> Ряд (3) називають ***рядом Тейлора*** для функції $f(x)$ в околі точки x_0. При $x_0 = 0$ ряд

$$f(0) + \frac{f'(0)}{1!}x + \frac{f''(0)}{2!}x^2 + \ldots + \frac{f^{(n)}(0)}{n!}x^n + \ldots$$

називають ***рядом Маклорена.***

Розглянемо частинну суму ряду (3) $S_n(x) = \sum_{k=0}^{n} \frac{f^{(k)}(x_0)}{k!}(x - x_0)^k$ і позначимо $f(x) - S_n(x) = R_n(x)$. Тоді $f(x) = S_n(x) + R_n(x)$ є формула Тейлора для функції $f(x)$, а $R_n(x)$ – залишковий член формули Тейлора.

<u>Теорема 2</u> (***необхідна і достатня умова розкладу функції в ряд Тейлора***). Ряд (3) є збіжним і має суму $f(x)$ тоді і тільки тоді, коли $\lim_{n\to\infty} R_n(x) = 0.$

Умову $\lim_{n\to\infty} R_n(x) = 0$ на практиці важко перевірити. Тому наведемо зручніше для застосування твердження.

<u>Теорема 3</u> (***достатня умова розкладу функції в ряд Тейлора***). Нехай функція $f(x)$ на проміжку $[x_0 - h; x_0 + h], \quad h > 0,$ має похідні всіх порядків і існує число $C > 0$ таке, що

$$\left| f^{(n)}(x) \right| \le C, \quad n = 0,1,2,..., \tag{4}$$

при $x \in [x_0 - h; x_0 + h]$. Тоді на проміжку $[x_0 - h; x_0 + h]$ ряд Тейлора (3) є збіжним і має суму $f(x)$.

Наведемо розклад в ряд Маклорена деяких елементарних функцій:

$$e^x = 1 + \frac{x}{1!} + \frac{x^2}{2!} + ... + \frac{x^n}{n!} + ..., \quad x \in R; \tag{5}$$

$$\sin x = x - \frac{x^3}{3!} + \frac{x^5}{5!} - ... + (-1)^{n+1} \frac{x^{2n-1}}{(2n-1)!} + ..., \quad x \in R; \tag{6}$$

$$\cos x = 1 - \frac{x^2}{2!} + \frac{x^4}{4!} - ... + (-1)^n \frac{x^{2n}}{(2n)!} + ..., \quad x \in R; \tag{7}$$

$$shx = x + \frac{x^3}{3!} + \frac{x^5}{5!} + ... + \frac{x^{2n-1}}{(2n-1)!} + ..., \quad x \in R; \tag{8}$$

$$chx = 1 + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^4}{4!} + ... + \frac{x^{2n}}{(2n)!} + ..., \quad x \in R; \tag{9}$$

$$\ln(1+x) = x - \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} - ... + (-1)^{n-1} \frac{x^n}{n} + ..., \quad |x| < 1; \tag{10}$$

$$arctgx = x - \frac{x^3}{3} + \frac{x^5}{5} - \frac{x^7}{7} + ... + (-1)^{n+1} \frac{x^{2n-1}}{2n-1} + ..., \quad |x| < 1; \tag{11}$$

$$(1+x)^a = 1 + a\,x + \frac{a\,(a-1)}{2!} x^2 + \frac{a\,(a-1)(a-2)}{3!} x^3 + ... +$$

$$+ \frac{a\,(a-1) \cdot ... \cdot (a-n+1)}{n!} x^n + ..., \quad |x| < 1, \quad a \in R. \tag{12}$$

Ряд (12) називають біноміальним рядом.

Приклад 1. Розкласти в ряд Маклорена функцію $f(x) = \cos^2 x$.

Розв’язання. Відомо, що $\cos^2 x = \frac{1}{2}(1+\cos 2x).$ З ряду (7) легко дістати ряд для функції $\cos 2x,$ замінивши x на $2x.$ Тоді

$$\cos^2 x = \frac{1}{2}\left(1+1-\frac{4x^2}{2!}+\frac{16x^4}{4!}-\ldots+(-1)^n\frac{2^{2n}x^{2n}}{(2n)!}+\ldots\right)=$$

$$=1-x^2+\frac{x^4}{3}-\ldots+(-1)^n\frac{2^{2n-1}x^{2n}}{(2n)!}+\ldots,\quad x\in R.$$

<u>Приклад 2.</u> Розкласти в ряд Маклорена функцію $f(x)=\arcsin x.$

Розв’язання. Похідну заданої функції $f'(x)=\frac{1}{\sqrt{1-x^2}}=(1-x^2)^{-\frac{1}{2}}$ розкладемо в степеневий ряд. За формулою (12)

$$(1-x^2)^{-\frac{1}{2}}=1+\frac{1}{2}x^2+\frac{3}{4}\cdot\frac{x^4}{2!}+\frac{15}{8}\cdot\frac{x^6}{3!}+\ldots+\frac{1\cdot3\cdot5\cdot\ldots\cdot(2n-1)}{2^n n!}x^{2n}+\ldots,\quad |x|<1.$$

Інтегруючи ряд почленно, одержимо

$$\arcsin x=\int_0^x\frac{dx}{\sqrt{1-x^2}}=x+\frac{x^3}{6}+\frac{3x^5}{40}+\frac{5x^7}{112}+\ldots+\frac{(2n-1)!!}{2^n n!(2n+1)}x^{2n+1}+\ldots,\quad |x|<1.$$

§5. ЗАСТОСУВАННЯ СТЕПЕНЕВИХ РЯДІВ ДО НАБЛИЖЕНИХ ОБЧИСЛЕНЬ

1. Наближене обчислення значень функцій.

Якщо потрібно обчислити значення $f(a),$ функцію $f(x)$ розкладаємо в степеневий ряд. При $x=a$ $f(a)$ буде сумою числового ряду. Тобто, задача полягає в знаходженні суми числового ряду з заданою точністю e.

При обчисленні $f(a)$ похибка виникає з двох причин: 1) відкидання залишку ряду; 2) округлення в проміжних обчисленнях. Для врахування похибки округлень в проміжних обчисленнях зберігають 1 – 2 додаткові цифри.

Приклад 1. Обчислити число e з точністю до 0,001.

Розв’язання. Якщо в ряд (5) §4 підставити $x=1,$ то одержимо числовий ряд

$$e=1+1+\frac{1}{2!}+\frac{1}{3!}+\frac{1}{4!}+\frac{1}{5!}+...+\frac{1}{n!}+..., \tag{1}$$

суму якого e треба знайти з точністю до $e=0,001.$ Оцінимо залишок R_n ряду (1).

$$R_n=\frac{1}{(n+1)!}+\frac{1}{(n+2)!}+\frac{1}{(n+3)!}+...=\frac{1}{(n+1)!}\left(1+\frac{1}{n+2}+\frac{1}{(n+2)(n+3)}+...\right)<$$

$$<\frac{1}{(n+1)!}\left(1+\frac{1}{n+2}+\frac{1}{(n+2)^2}+...\right)=\frac{1}{(n+1)!}\cdot\frac{1}{1-\dfrac{1}{n+2}}=\frac{n+2}{(n+1)!(n+1)}.$$

Умова $\dfrac{n+2}{(n+1)!(n+1)}<0,001$ виконується, починаючи з $n=6$ (тобто, $R_6<0,001).$ Тому $e\approx S_6.$

$$e\approx 1+1+\frac{1}{2}+\frac{1}{6}+\frac{1}{24}+\frac{1}{120}+\frac{1}{720}\approx 2+0,5+0,1667+0,0417+0,0083+$$

$$+0,0014=2,7181\approx 2,718.$$

Приклад 2. Обчислити $\sin 1^\circ$ з точністю до 0,0001.

Розв’язання. Підставимо в ряд (6) §4 значення $x=1^\circ=\dfrac{p}{180}$ і одержимо числовий ряд

$$\sin\frac{p}{180}=\frac{p}{180}-\frac{p^3}{180^3 3!}+\frac{p^5}{180^5 5!}-\dots \qquad (2)$$

Так як ряд (2) знакопочерговий і $\dfrac{p^3}{180^3 3!}<0{,}0001,$ то

$\sin\dfrac{p}{180}\approx\dfrac{p}{180}\approx 0{,}0175.$

2. Наближене обчислення визначених інтегралів.

Для обчислення $\int\limits_a^b f(x)dx$ з точністю e слід: розкласти $f(x)$ в степеневий ряд; проінтегрувати ряд почленно; підставити межі інтегрування; знайти суму числового ряду з заданою точністю e.

<u>Приклад 3.</u> Обчислити наближено $\int\limits_0^1 \dfrac{\sin x}{x}dx$ з точністю $e=0{,}001.$

Розв’язання. Використовуючи ряд (6) §4, запишемо

$$\frac{\sin x}{x}=1-\frac{x^2}{3!}+\frac{x^4}{5!}-\frac{x^6}{7!}+\dots$$

Проінтегруємо ряд почленно

$$\int\limits_0^1\frac{\sin x}{x}dx=\left(x-\frac{x^3}{3!3}+\frac{x^5}{5!5}-\frac{x^7}{7!7}+\dots\right)\Bigg|_0^1=1-\frac{1}{3!3}+\frac{1}{5!5}-\frac{1}{7!7}+\dots=$$

$$=1-\frac{1}{18}+\frac{1}{600}-\frac{1}{35280}+\dots$$

Так як $u_3=\dfrac{1}{600}>e$, а $u_4=\dfrac{1}{35280}<e$, то для наближеного обчислення досить взяти перші три члени ряду.

$$\int\limits_0^1\frac{\sin x}{x}dx\approx 1-\frac{1}{18}+\frac{1}{600}\approx 1-0{,}0556+0{,}0017=0{,}9461\approx 0{,}946.$$

3. Наближене розв'язання диференціальних рівнянь.

Одним з методів наближеного інтегрування диференціального рівняння є представлення розв'язку рівняння у вигляді ряду Тейлора

$$y(x)=y(x_0)+\frac{y'(x_0)}{1!}(x-x_0)+\frac{y''(x_0)}{2!}(x-x_0)^2+\ldots+\frac{y^{(n)}(x_0)}{n!}(x-x_0)^n+\ldots, \quad (3)$$

де коефіцієнти ряду визначаються послідовним диференціюванням диференціального рівняння та використанням початкових умов.

Приклад 4. Знайти три перших відмінних від нуля члени розкладу в степеневий ряд розв'язку диференціального рівняння

$$y'=2\sin x-xy^2, \quad (4)$$

що задовольняє початковій умові $y(0)=1$.

Розв'язання. Розклад шуканого розв'язку в ряд Тейлора в околі точки $x_0=0$ повинен мати вигляд

$$y(x)=y(0)+\frac{y'(0)}{1!}x+\frac{y''(0)}{2!}x^2+\ldots+\frac{y^{(n)}(0)}{n!}x^n+\ldots \quad (5)$$

Послідовно диференціюючи рівняння (4) та підставляючи початкові умови, одержимо

$y(0)=1,\quad y'(0)=0,\quad y''=2\cos x-y^2-2xyy',\quad y''(0)=1;$

$y'''=-2\sin x-2yy'-2yy'-2x(y')^2-2xyy''=$

$=-2\sin x-4yy'-2x(y')^2-2xyy'',\quad y'''(0)=0;$

$y^{IV}=-2\cos x-4(y')^2-4yy''-2(y')^2-4xy'y''-2yy''-2xy'y''-2xyy'''=$

$=-2\cos x-6(y')^2-6yy''-6xy'y''-2xyy''',\quad y^{IV}(0)=-8.$

Підставимо знайдені значення в ряд (5):

$$y(x)=1+\frac{1}{2!}x^2-\frac{8}{4!}x^4+\ldots=1+\frac{x^2}{2}-\frac{x^4}{3}+\ldots$$

Для випадку лінійного диференціального рівняння зручнішим є так званий метод невизначених коефіцієнтів, який розглянемо на наступному прикладі.

<u>Приклад 5.</u> Знайти перші п'ять відмінних від нуля членів розкладу в степеневий ряд розв'язку диференціального рівняння

$$xy'' + y = 0, \tag{6}$$

що задовольняє початковим умовам $y(0)=0, \quad y'(0)=1.$

Розв'язання. Припустимо, що функція $y(x)$ є розв'язком рівняння (6) і розкладається в степеневий ряд

$$y(x) = a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 + \ldots + a_nx^n + \ldots \tag{7}$$

Диференціюючи (7) та використовуючи початкові умови, знаходимо:

$$y(0) = a_0 = 0, \qquad y'(x) = a_1 + 2a_2x + 3a_3x^2 + 4a_4x^3 + 5a_5x^4 + \ldots,$$

$$y'(0) = a_1 = 1, \qquad y''(x) = 2a_2 + 6a_3x + 12a_4x^2 + 20a_5x^3 + \ldots$$

Підставимо y і y'' в рівняння (6):

$$x(2a_2 + 6a_3x + 12a_4x^2 + 20a_5x^3 + \ldots) + a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3 + a_4x^4 + \ldots = 0.$$

Прирівнюючи коефіцієнти при однакових степенях x, одержимо:

$$2a_2 + a_1 = 0, \quad a_2 = -\frac{a_1}{2} = -\frac{1}{2}; \qquad 6a_3 + a_2 = 0, \quad a_3 = -\frac{a_2}{6} = \frac{1}{12};$$

$$12a_4 + a_3 = 0, \quad a_4 = -\frac{a_3}{12} = -\frac{1}{144}; \qquad 20a_5 + a_4 = 0, \quad a_5 = -\frac{a_4}{20} = \frac{1}{2880}.$$

Таким чином,

$$y(x) = x - \frac{1}{2}x^2 + \frac{1}{12}x^3 - \frac{1}{144}x^4 + \frac{1}{2880}x^5 + \ldots$$

§6. РЯДИ ФУР'Є

В техніці досить часто зустрічаються процеси, що повторюються через певні проміжки часу (періодичні процеси). Для їх опису використовуються періодичні функції, найпростіша з яких - синусоїда. В механіці синусоїда описує гармонічний коливальний рух. При додаванні кількох синусоїд різної частоти одержуємо складнішу періодичну функцію. Для досить широкого класу періодичних функцій справедливе і обернене твердження: періодичну функцію при деяких умовах можна представити у вигляді суми скінченного чи нескінченного числа синусоїдальних (гармонічних) складових.

1. Ряд Фур'є для функцій з періодом $2p$ *.*

<u>*Означення 1*</u>. ***Тригонометричним рядом*** називається ряд вигляду

$$\frac{a_0}{2}+a_1\cos x+b_1\sin x+a_2\cos 2x+b_2\sin 2x+...+a_n\cos nx+b_n\sin nx+...=$$

$$=\frac{a_0}{2}+\sum_{n=1}^{\infty}a_n\cos nx+b_n\sin nx\ , \qquad (1)$$

де числа $a_0,\ \ a_n,\ \ b_n,\ \ n=1,2,...,$ - коефіцієнти тригонометричного ряду.

Так як члени тригонометричного ряду мають спільний період $T=2p$, то і сума ряду у випадку його збіжності є періодичною функцією з періодом $2p$.

<u>Теорема 1.</u> Якщо ряд (1) є мажоровним на відрізку $\left[-p\,;p\right]$ і $f\left(x\right)-$ сума ряду (1), то для коефіцієнтів ряду справедливі формули

$$a_0=\frac{1}{p}\int_{-p}^{p}f\left(x\right)dx,\quad a_n=\frac{1}{p}\int_{-p}^{p}f\left(x\right)\cos nxdx,\ b_n=\frac{1}{p}\int_{-p}^{p}f\left(x\right)\sin nxdx,\ n=1,2,...(2)$$

Коефіцієнти ряду, визначені за формулами (2), називаються ***коефіцієнтами Фур'є*** функції $f(x)$, а ряд (1) з такими коефіцієнтами називається ***рядом Фур'є*** функції $f(x)$.

Вкажемо, якою повинна бути функція $f(x)$, щоб ряд Фур'є, побудований для цієї функції, був збіжним і мав суму $f(x)$.

<u>*Означення 2.*</u> Функція $f(x)$ називається ***кусково-монотонною*** на $[a;b]$, якщо цей відрізок можна розбити скінченним числом точок на інтервали, в кожному з яких $f(x)$ є монотонною (не зростаючою чи не спадною).

Якщо $f(x)$ кусково-монотонна і обмежена на $[a;b]$, то $f(x)$ може мати точки розриву тільки 1-го роду. Нехай $x_0 \in [a;b] -$ точка розриву функції $f(x)$. Покладемо $f(x_0-0)=\lim\limits_{x\to x_0-0} f(x)$ і $f(x_0+0)=\lim\limits_{x\to x_0+0} f(x)$.

Наступна теорема містить достатні умови розкладу функції в ряд Фур'є.

<u>Теорема 2</u> (***Діріхле***). Якщо функція $f(x)-$ періодична з періодом $2p$, кусково-монотонна і обмежена на відрізку $[-p;p]$, то ряд Фур'є цієї функції є збіжним. Сума цього ряду дорівнює $f(x)$ в усіх точках неперервності функції, і дорівнює $\dfrac{f(x_0-0)+f(x_0+0)}{2}$, якщо $x_0 -$ точка розриву функції $f(x)$.

<u>Приклад 1.</u> Функцію $f(x)=x$ розкласти в ряд Фур'є на проміжку $(-p;p)$.

Розв'язання. Функція $f(x)=x$ не є періодичною. Розглянемо нову функцію $j(x)$, яка є періодичною з періодом $2p$ $(j(x+2p)=j(x))$ і $j(x)=x$ при $x\in(-p;p)$. Функція $j(x)$ (рис.3) задовольняє умовам теореми Діріхле, тому може бути розкладена в ряд Фур'є, що має суму $j(x)$ в усіх точках неперервності функції, а, значить, має суму x в точках інтервалу $(-p;p)$.

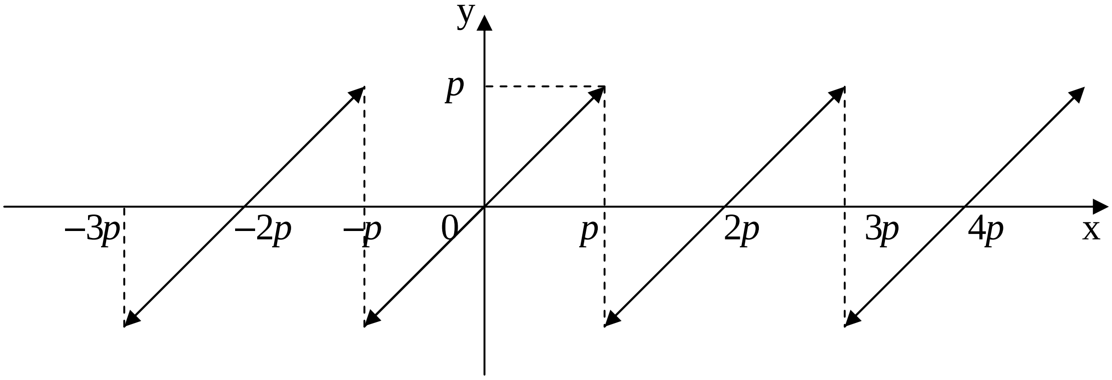

Рис.3

Обчислюємо коефіцієнти Фур’є за формулами (2).

$$a_0 = \frac{1}{p}\int_{-p}^{p} x\,dx = 0, \quad a_n = \frac{1}{p}\int_{-p}^{p} x\cos nx\,dx = 0,$$

як інтеграли в симетричних межах від непарної функції.

$$b_n = \frac{1}{p}\int_{-p}^{p} x\sin nx\,dx = \frac{2}{p}\int_{0}^{p} x\sin nx\,dx = \begin{vmatrix} u = x & dv = \sin nx\,dx \\ du = dx & v = -\dfrac{\cos nx}{n} \end{vmatrix} =$$

$$= \frac{2}{p}\left(-x\frac{\cos nx}{n}\Big|_0^p + \int_0^p \frac{\cos nx}{n}dx \right) = \frac{2}{p}\left(-p\,\frac{\cos p\,n}{n} + \frac{\sin nx}{n^2}\Big|_0^p \right) =$$

$$= -\frac{2}{n}(-1)^n = \frac{2(-1)^{n+1}}{n}.$$

Отже, $\quad x = 2\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n+1}}{n}\sin nx \quad$ при $x \in (-p;p)$.

В точках розриву функції ряд Фур’є має суму 0.

2. *Ряд Фур'є для функції з періодом* $2l$.

Часто доводиться розкладати в тригонометричний ряд функції, період яких відмінний від $2p$. Нехай $f(x)$ є періодична функція з періодом $T=2l, \quad l>0,$ для якої виконуються на проміжку $(-l;l)$ умови теореми Діріхле. Тоді формули (1) і (2) допускають узагальнення на випадок $T=2l,$ а саме, в точках неперервності функції $f(x)$ справедливий розклад

$$f(x)=\frac{a_0}{2}+\sum_{n=1}^{\infty}a_n\cos\frac{p\,nx}{l}+b_n\sin\frac{p\,nx}{l}, \qquad (3)$$

де

$$a_0=\frac{1}{l}\int_{-l}^{l}f(x)dx, \quad a_n=\frac{1}{l}\int_{-l}^{l}f(x)\cos\frac{p\,nx}{l}dx, b_n=\frac{1}{l}\int_{-l}^{l}f(x)\sin\frac{p\,nx}{l}dx, \quad n=1,2,... (4)$$

Якщо x_0- точка розриву функції $f(x),$ то в цій точці ряд Фур'є (3) має суму $\dfrac{f(x_0-0)+f(x_0+0)}{2}.$

<u>Приклад 2.</u> Функцію $f(x)=|x|$ розкласти в ряд Фур'є на відрізку $[-1;1].$

Розв'язання. Розглянемо періодичну функцію з періодом $T=2l=2,$ яка на проміжку $[-1;1]$ дорівнює $|x|$ (рис.4), і розкладемо її в ряд Фур'є.

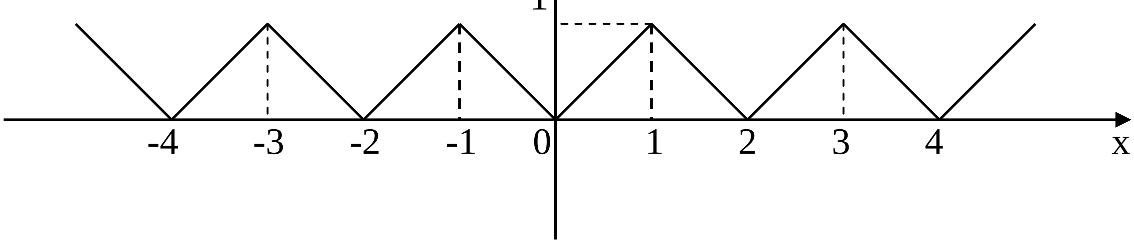

Рис. 4

Обчислимо коефіцієнти за формулами (4).

$$a_0 = \int_{-1}^{1} |x| dx = 2\int_0^1 x dx = x^2 \Big|_0^1 = 1,$$

$$a_n = \int_{-1}^{1} |x| \cos \pi n x dx = 2\int_0^1 x \cos \pi n x dx = \begin{vmatrix} u = x & dv = \cos \pi n x dx \\ du = dx & v = \dfrac{\sin \pi n x}{\pi n} \end{vmatrix} =$$

$$= 2\left(x \frac{\sin \pi n x}{\pi n} \Big|_0^1 - \int_0^1 \frac{\sin \pi n x}{\pi n} dx \right) = \frac{2}{\pi^2 n^2} \cos \pi n x \Big|_0^1 = \frac{2}{\pi^2 n^2}((-1)^n - 1) =$$

$$= \begin{cases} 0 & при \quad n = 2k, \\ -\dfrac{4}{\pi^2 n^2} & при \quad n = 2k-1, \end{cases} \quad k = 1, 2, \ldots,$$

$$b_n = \int_{-1}^{1} |x| \sin \pi n x dx = 0.$$

Отже, розклад функції $f(x) = |x|$ в ряд Фур'є має вигляд

$$|x| = \frac{1}{2} + \frac{2}{\pi^2} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{((-1)^n - 1)}{n^2} \cos \pi n x = \frac{1}{2} - \frac{4}{\pi^2} \sum_{k=1}^{\infty} \frac{\cos \pi (2k-1) x}{(2k-1)^2}, \qquad x \in [-1;1].$$

3. *Ряд Фур'є для функції, що задана на* $(a;b)$.

Нехай функція $f(x)$ обмежена і кусково-монотонна в інтервалі $(a;b)$. Розглянемо довільну періодичну функцію $\varphi(x)$ з періодом $T = 2l = |b-a|$ таку, що $\varphi(x) = f(x)$ при $x \in (a;b)$. Розкладемо $\varphi(x)$ в ряд Фур'є. Сума цього ряду співпадатиме з $f(x)$ в усіх її точках неперервності, що належать $(a;b)$. Таким чином, ряд Фур'є для функції $f(x)$ в інтервалі $(a;b)$ має вигляд (3), а, враховуючи властивість періодичної функції: $\int\limits_{a}^{a+T} j(x)dx = \int\limits_{b}^{b+T} j(x)dx$ ($T -$ період, a і $b -$ довільні числа, за умови існування інтегралів), коефіцієнти Фур'є обчислюються за формулами:

$$a_0 = \frac{2}{|b-a|}\int\limits_a^b f(x)dx, \quad a_n = \frac{2}{|b-a|}\int\limits_a^b f(x)\cos\frac{2p\,nx}{|b-a|}dx,$$

$$b_n = \frac{2}{|b-a|}\int\limits_a^b f(x)\sin\frac{2p\,nx}{|b-a|}dx, \quad n = 1, 2, ... \qquad (5)$$

<u>Приклад 3.</u> Функцію

$$f(x) = \begin{cases} x, & 0 < x \le 1; \\ 1, & 1 < x < 2; \end{cases}$$

розкласти в ряд Фур'є в інтервалі $(0;2)$.

Розв'язання. Розглянемо періодичну функцію з періодом $T = 2l = |b-a| = 2,$ яка на проміжку $(0;2)$ співпадає з заданою функцією $f(x)$ (рис.5).

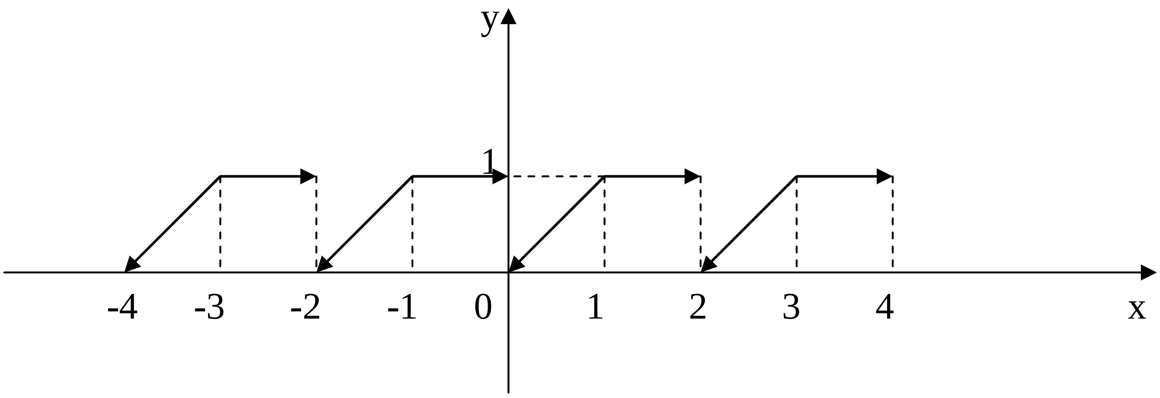

Рис. 5

Знайдемо коефіцієнти Фур'є за формулами (5).

$$a_0 = \int_0^2 f(x)dx = \int_0^1 xdx + \int_1^2 dx = \frac{x^2}{2}\Bigg|_0^1 + x\Big|_1^2 = \frac{1}{2} + 1 = \frac{3}{2};$$

$$a_n = \int_0^2 f(x)\cos p\, nxdx = \int_0^1 x\cos p\, nxdx + \int_1^2 \cos p\, nxdx =$$

$$= \left| \begin{matrix} u = x & dv = \cos p\, nxdx \\ du = dx & v = \dfrac{\sin p\, nx}{p\, n} \end{matrix} \right| = \frac{x}{p\, n}\sin p\, nx\Big|_0^1 - \int_0^1 \frac{\sin p\, nx}{p\, n}dx + \frac{\sin p\, nx}{p\, n}\Bigg|_1^2 =$$

$$= \frac{\cos p\, nx}{p^2 n^2}\Bigg|_0^1 = \frac{1}{p^2 n^2}((-1)^n - 1) = \begin{cases} 0, & n = 2k; \\ -\dfrac{2}{p^2 n^2}, & n = 2k - 1; \end{cases} \qquad k = 1, 2, \ldots;$$

$$b_n = \int_0^2 f(x)\sin p\, nxdx = \int_0^1 x\sin p\, nxdx + \int_1^2 \sin p\, nxdx =$$

$$= \left| \begin{matrix} u = x & dv = \sin p\, nxdx \\ du = dx & v = -\dfrac{\cos p\, nx}{p\, n} \end{matrix} \right| = -\frac{x}{p\, n}\cos p\, nx\Big|_0^1 + \int_0^1 \frac{\cos p\, nx}{p\, n}dx - \frac{\cos p\, nx}{p\, n}\Bigg|_1^2 =$$

$$= -\frac{1}{p\, n}(-1)^n + \frac{\sin p\, nx}{p^2 n^2}\Bigg|_0^1 - \frac{1}{p\, n} + \frac{(-1)^n}{p\, n} = -\frac{1}{p\, n}.$$

Значить,

$$f(x) = \frac{3}{4} - \frac{2}{p^2}\sum_{k=1}^{\infty}\frac{\cos p\,(2k-1)x}{(2k-1)^2} - \frac{1}{p}\sum_{n=1}^{\infty}\frac{\sin p\, nx}{n}, \quad x \in (0; 2).$$

4. *Ряди Фур'є для парних і непарних функцій.*

Нехай функція $f(x)$ розкладається в ряд Фур'є

$$f(x) = \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos\frac{p\, nx}{l} + b_n \sin\frac{p\, nx}{l} \qquad \text{при} \quad x \in (-l; l).$$

Припустимо, що $f(x) -$ парна ($f(-x) = f(x)$). Тоді коефіцієнти Фур'є можна записати в простішому вигляді:

$$\left.\begin{aligned} a_0 = \frac{1}{l}\int_{-l}^{l} f(x)dx = \frac{2}{l}\int_{0}^{l} f(x)dx, \\ a_n = \frac{1}{l}\int_{-l}^{l} f(x)\cos\frac{p\,nx}{l}dx = \frac{2}{l}\int_{0}^{l} f(x)\cos\frac{p\,nx}{l}dx, \\ b_n = \frac{1}{l}\int_{-l}^{l} f(x)\sin\frac{p\,nx}{l}dx = 0. \end{aligned}\right\} \qquad (6)$$

Таким чином, ряд Фур'є для парної функції має вигляд

$$f(x) = \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos\frac{p\,nx}{l}, \quad x \in (-l;l)$$

(парна функція розкладається в ряд Фур'є по косинусах).

Нехай $f(x)-$ непарна ($f(-x) = -f(x)$). Тоді коефіцієнти Фур'є зводяться до вигляду

$$\left.\begin{aligned} a_0 = \frac{1}{l}\int_{-l}^{l} f(x)dx = 0, \quad a_n = \frac{1}{l}\int_{-l}^{l} f(x)\cos\frac{p\,nx}{l}dx = 0, \\ b_n = \frac{1}{l}\int_{-l}^{l} f(x)\sin\frac{p\,nx}{l}dx = \frac{2}{l}\int_{0}^{l} f(x)\sin\frac{p\,nx}{l}dx. \end{aligned}\right\} \qquad (7)$$

Отже, ряд Фур'є для непарної функції записується так:

$$f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} b_n \sin\frac{p\,nx}{l}, \quad x \in (-l;l)$$

(непарна функція розкладається в ряд Фур'є по синусах).

<u>Приклад 4.</u> Функцію $f(x) = 1$ розкласти в інтервалі $(0;p)$ в ряд Фур'є по синусах. Користуючись одержаним розкладом, знайти суму ряду

$$\sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-1)^{k+1}}{2k-1}.$$

Розв'язання. Продовжимо функцію $f(x)$ на інтервал $(-p;0)$ непарним чином і періодично продовжимо одержану непарну функцію з періодом $T = 2p$. Тобто, нова функція $j(x)$ матиме вигляд (рис.6)

$$\varphi(x)=\begin{cases}1, & x\in(0;\pi);\\ -1, & x\in(-\pi;0);\end{cases}\quad \varphi(x+2\pi)=\varphi(x).$$

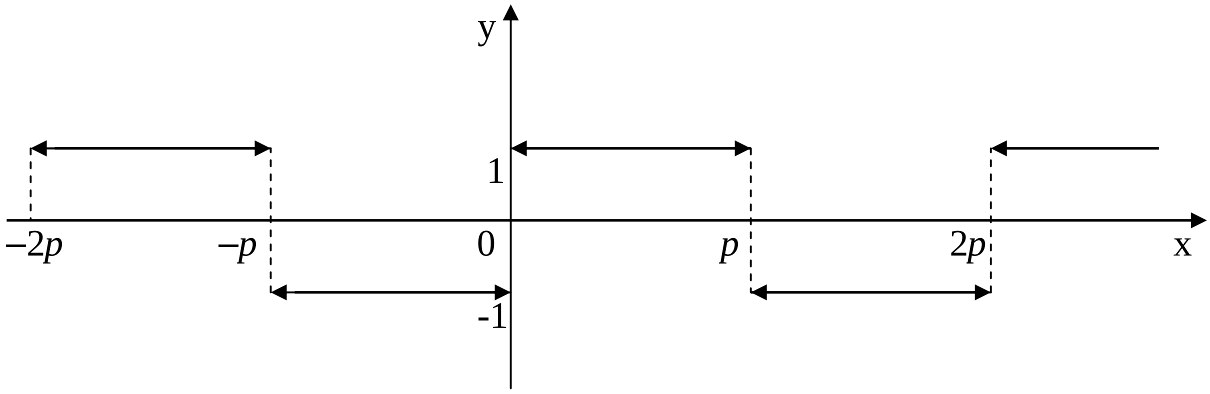

Рис. 6

Обчислимо коефіцієнти Фур’є за формулами (7):

$$a_0=a_n=0,\quad b_n=\frac{2}{\pi}\int_0^{\pi}\sin nx\,dx=-\frac{2}{\pi}\frac{\cos nx}{n}\bigg|_0^{\pi}=-\frac{2}{\pi n}((-1)^n-1)=$$

$$=\begin{cases}0, & n=2k,\\ \dfrac{4}{\pi n}, & n=2k-1,\end{cases}\quad k=1,2,...$$

Так як функція $\varphi(x)$ задовольняє умовам теореми Діріхле, то ряд Фур’є цієї функції матиме суму $\varphi(x)$ в точках неперервності функції, а, значить, матиме суму 1 при $x\in(0;\pi)$.

Отже,

$$1=\frac{4}{\pi}\sum_{k=1}^{\infty}\frac{\sin(2k-1)x}{2k-1},\quad x\in(0;\pi). \qquad (8)$$

Покладемо в рівності (8) $x=\dfrac{\pi}{2}$. Отримуємо:

$$1=\frac{4}{\pi}\sum_{k=1}^{\infty}\frac{\sin(2k-1)\frac{\pi}{2}}{2k-1}=\frac{4}{\pi}\sum_{k=1}^{\infty}\frac{(-1)^{k+1}}{2k-1},\quad \text{або}\quad \sum_{k=1}^{\infty}\frac{(-1)^{k+1}}{2k-1}=\frac{\pi}{4}.$$

РОЗДІЛ III. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

I. Знайти суму ряду

1. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{6}{9n^2+12n-5}$.

2. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{4-5n}{n(n-1)(n-2)}$.

3. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{6}{9n^2+6n-8}$.

4. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{5n+3}{n(n+1)(n+3)}$.

5. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{2}{4n^2+8n+3}$.

6. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n(n+1)(n+3)}$.

7. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{3}{9n^2+3n-2}$.

8. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n(n+2)(n+3)}$.

9. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{n^2+n-2}$.

10. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{3n-2}{n(n+1)(n+2)}$.

11. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{6}{36n^2-24n-5}$.

12. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{5n-2}{(n-1)n(n+2)}$.

13. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{4}{4n^2+4n-3}$.

14. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{3n+2}{n(n+1)(n+2)}$.

15. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{9}{9n^2+3n-20}$.

16. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{8n-10}{(n-1)(n+1)(n-2)}$.

17. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{8}{16n^2-8n-15}$.

18. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{n-4}{n(n-1)(n-2)}$.

19. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{5}{25n^2+5n-6}$.

20. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{5n-2}{(n-1)n(n+2)}$.

21. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{7}{49n^2-35n-6}$.

22. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{3n+4}{n(n+1)(n+2)}$.

23. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{12}{36n^2+12n-35}$.

24. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n+6}{n(n+1)(n+2)}$.

25. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{3}{9n^2-3n-2}$.

26. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{n(n^2-1)}$.

27. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{8}{16n^2+8n-15}$.

28. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{3n+1}{(n-1)n(n+1)}$.

29. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{12}{36n^2-12n-35}$.

30. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{4}{n(n-1)(n-2)}$.

II. Дослідити на збіжність ряд

1. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{2}{5^{n-1}+n-1}$.

2. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n}\cdot tg\,\frac{1}{\sqrt{n}}$.

3. $\sum_{n=1}^{\infty}\ln\frac{n^2+5}{n^2+4}$.

4. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{\sqrt{n}}\sin\frac{1}{n}$.

5. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{n-1}arctg\,\frac{1}{\sqrt[3]{n-1}}$.

6. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(n^2+3)^2}{n^5}$.

7. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^3+2}{n^5+\sin 2^n}$.

8. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{2^n+\cos n}{3^n+\sin n}$.

9. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n-\cos^2 6n}$.

10. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{\sqrt[5]{n+1}}\sin\frac{1}{\sqrt{n}}$.

11. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{\sqrt[3]{n}}arctg\,\frac{p}{4\sqrt{n}}$.

12. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^2-\ln n}$.

13. $\sum\limits_{n=2}^{\infty}\frac{1}{\sqrt[3]{n}}\sin\frac{1}{n-1}.$

14. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{2+(-1)^n}{2^n}.$

15. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{1}{\sqrt{n+3}}\left(e^{1/\sqrt{n}}-1\right).$

16. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\ln\frac{n^2+1}{n^2+n+2}.$

17. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\sqrt[3]{n}\,arctg\,\frac{1}{n^3}.$

18. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\ln\frac{n^3}{n^3+1}.$

19. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}n^3 tg^5\,\frac{p}{n}.$

20. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{\sqrt{n+1}-\sqrt{n}}{n}.$

21. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\left(1-\cos\frac{p}{n}\right).$

22. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\sin\frac{\sqrt[3]{n}}{\sqrt{n^5+2}}.$

23. $\sum\limits_{n=2}^{\infty}\left(e^{\sqrt{n}/(n^3-1)}-1\right).$

24. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\sin\frac{2n+1}{n^2(n+1)^2}.$

25. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{\sin\frac{2p}{2n+1}}{\sqrt{n}}.$

26. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{3+7n}{5^n+n}.$

27. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}n\left(e^{1/n}-1\right)^2.$

28. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}n\sin\frac{1}{\sqrt[3]{n^4}}.$

29. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}2^n\sin\frac{1}{3^n}.$

30. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\sin\frac{n}{n^2\sqrt[3]{n}+5}.$

III. Дослідити на збіжність ряд

1. $\sum\limits_{n=2}^{\infty}\frac{n+1}{2^n(n-1)!}.$

2. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(n!)^2}{2n^2}.$

3. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2^{n+1}(n^3+1)}{(n+1)!}$.

4. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{10^n 2n!}{(2n)!}$.

5. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(2n+2)!}{3n+5} \cdot \frac{1}{2^n}$.

6. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n+5}{n!} \sin \frac{2}{3^n}$.

7. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{arctg \frac{5}{n}}{n!}$.

8. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^n}{3^n n!}$.

9. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n!}{(2n)!} tg \frac{1}{5^n}$.

10. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{6^n (n^2-1)}{n!}$.

11. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^2}{(n+2)!}$.

12. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^n}{(n!)^2}$.

13. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{7^{2n}}{(2n-1)!}$.

14. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n!}{(3n)!}$.

15. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(2n-1)!!}{3^n (n+1)!}$.

16. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{4^n n!}{(2n+2)!!}$.

17. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(n!)^2}{(3^n+1)(2n)!}$.

18. $\sum_{n=1}^{\infty} n! \sin \frac{p}{2^n}$.

19. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(n+1)!}{n^n}$.

20. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{5^n \sqrt[3]{n^2}}{(n+1)!}$.

21. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2^n n!}{n^n}$.

22. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{5^n (n+1)!}{(2n)!}$.

23. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{3^n}{(n+2)! 4^n}$.

24. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(2n+1)!!}{2 \cdot 5 \cdot 8 \ldots (3n-1)}$.

25. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1 \cdot 4 \cdot 7 \ldots (3n-2)}{7 \cdot 9 \cdot 11 \ldots (2n+5)}$.

26. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2n!}{\sqrt{2^n+3}}$.

27. $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(3n+2)!}{10^n n^2}$.

28. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{4^{n-1}\sqrt{n^2+5}}{(n-1)!}$.

29. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n!\sqrt[3]{n}}{3^n+2}$.

30. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n!(2n+1)!}{(3n)!}$.

IV. Дослідити на збіжність ряд

1. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{4n}{3n+1}\right)^{2n+1}$.

2. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{2n-1}{3n+1}\right)^{n/2}$.

3. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{2^{n+1}}{n^n}$.

4. $\sum_{n=1}^{\infty}n^2\sin^n\frac{p}{2n}$.

5. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{n^3}{(\ln n)^n}$.

6. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{n}{3n-1}\right)^{n^3}$.

7. $\sum_{n=1}^{\infty}n^3 arctg^n\frac{p}{3n}$.

8. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^5\cdot 3^n}{(2n+1)^n}$.

9. $\sum_{n=1}^{\infty}2^{n-1}e^{-n}$.

10. $\sum_{n=1}^{\infty}n\left(\frac{3n-1}{4n+2}\right)^{2n}$.

11. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{2n}{4n+3}\right)^{n^2}$.

12. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^{n+2}}{(2n^2+1)^{n/2}}$.

13. $\sum_{n=1}^{\infty}\sqrt{n}\left(\frac{n}{3n-1}\right)^{2n}$.

14. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{n+1}{n}\right)^{n^2}\frac{1}{2^n}$.

15. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n\cdot 3^{n+2}}{5^n}$.

16. $\sum_{n=2}^{\infty}\sqrt[3]{n}\left(\frac{n-2}{2n+1}\right)^{3n}$.

17. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{3^n}\left(\frac{n}{n+1}\right)^{-n^2}.$

18. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(1+\frac{1}{n}\right)^{n^2}\frac{1}{4^n}.$

19. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{2n^2+1}{n^2+1}\right)^{n^2}.$

20. $\sum_{n=1}^{\infty}n^4\left(\frac{2n}{3n+5}\right)^{n}.$

21. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{2n+1}{3n-2}\right)^{n^2}.$

22. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{2n+2}{3n+1}\right)^{n}(n+1)^3.$

23. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{4n-3}{5n+1}\right)^{n^3}.$

24. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{n}{10n+5}\right)^{n^2}.$

25. $\sum_{n=1}^{\infty}n\arcsin^n\frac{p}{4n}.$

26. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{n+2}{3n-1}\right)^{n^2}.$

27. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{n-1}{n}\right)^{n}\frac{n}{5^n}.$

28. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{2n+3}{n+1}\right)^{n^2}.$

29. $\sum_{n=1}^{\infty}\left(\frac{3n+2}{4n-1}\right)^{n}(n-1)^2.$

30. $\sum_{n=2}^{\infty}\left(\frac{n+1}{2n-3}\right)^{n^2}.$

V. Довести справедливість рівності з допомогою ряду, узявши в якості його загального члена загальний член заданої послідовності.

1. $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{n^5}{(2n)!}=0.$

2. $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{2^{3n}}{n!}=0.$

3. $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{(n+2)!}{n^n}=0.$

4. $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{n^n}{(2n-1)!}=0.$

5. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n+1)!!}{n^n}=0.$

6. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n)^n}{(2n+1)!}=0.$

7. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(4n)!}{2^{n^2}}=0.$

8. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^n}{\left((n+1)!\right)^2}=0.$

9. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^3}{4^{n^2}}=0.$

10. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n!}{2^{n^2}}=0.$

11. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(n+3)!}{n^n}=0.$

12. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^n}{(2n+3)!}=0.$

13. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n+3)!!}{n^n}=0.$

14. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(5n)^n}{(2n+1)!}=0.$

15. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(5n)!}{2^{n^2}}=0.$

16. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^n}{\left[(n+2)!\right]^2}=0.$

17. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n!}{n^n}=0.$

18. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^n}{(2n)!}=0.$

19. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n)!!}{n^n}=0.$

20. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n)^n}{(2n-1)!}=0.$

21. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n)!}{2n^2\,!}=0.$

22. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^n}{(n!)^2}=0.$

23. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n)!!}{5^{n^2}}=0.$

24. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^2}{n!}=0.$

25. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(n+1)!}{n^n}=0.$

26. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^n}{(2n+1)!}=0.$

27. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(2n-1)!!}{n^n}=0.$

28. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(3n)^n}{(2n-1)!}=0.$

29. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{(3n)!}{2^{n^2}}=0.$

30. $\lim\limits_{n\to\infty}\dfrac{n^n}{(n!)^3}=0.$

VI. Дослідити ряд на збіжність

1. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(3n-1)\ln n}$.

2. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(2n-1)\ln(n+1)}$.

3. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(2n-3)\ln(3n+1)}$.

4. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(n+2)\ln^2 n}$.

5. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(n+3)\ln^2(2n)}$.

6. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(2n+3)\ln^2(n+1)}$.

7. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{1}{n\ln(n-1)}$.

8. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{2n\sqrt{\ln(3n-1)}}$.

9. $\sum_{n=5}^{\infty}\frac{1}{(n-2)\sqrt{\ln(n-3)}}$.

10. $\sum_{n=4}^{\infty}\frac{1}{(3n-1)\sqrt{\ln(n-2)}}$.

11. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(n+5)\ln^2(n+1)}$.

12. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{(n/3)\ln^2(n+7)}$.

13. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{n^2}{(n^3+1)\ln n}$.

14. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{n}{(n^2-3)\ln^2 n}$.

15. $\sum_{n=4}^{\infty}\frac{1}{(n/3-1)\ln^2(n/2)}$.

16. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{n}{(n^2+5)\ln n}$.

17. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{3n}{(2n^2+3)\ln n}$.

18. $\sum_{n=4}^{\infty}\frac{n+1}{(5n^2-9)\ln(n-2)}$.

19. $\sum_{n=3}^{\infty}\frac{1}{n\ln n\sqrt{\ln\ln n}}$.

20. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{n}{(n^2-1)\ln n}$.

21. $\sum_{n=2}^{\infty}\frac{1}{n\ln^2(3n+1)}$.

22. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n\ln^2(2n+1)}$.

23. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{(2n+3)\ln^2(2n+1)}$.

24. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}\frac{1}{(3n-5)\ln^2(4n-7)}$.

25. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{1}{(3n+4)\ln^2(5n+2)}$.

26. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}\frac{1}{n\ln n(\ln\ln n)^2}$.

27. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}\frac{1}{n\ln n\ln\ln n}$.

28. $\sum\limits_{n=5}^{\infty}\frac{1}{(n-2)\ln(n-3)}$.

29. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{1}{(2n-1)\ln(2n)}$.

30. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{1}{(n+1)\ln(2n)}$.

VII. Дослідити ряд на абсолютну і умовну збіжність.

1. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n+1}\frac{2n+1}{n(n+1)}$.

2. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n+1}\left(\frac{n}{2n+1}\right)^n$.

3. $\sum\limits_{n=2}^{\infty}\frac{(-1)^{n+1}}{\ln(n+1)}$.

4. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}\frac{(-1)^n}{n(\ln\ln n)\ln n}$.

5. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n 2n^2}{n^4-n^2+1}$.

6. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}\frac{(-1)^n}{(n+1)\ln n}$.

7. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}\frac{(-1)^n}{n\ln(n+1)}$.

8. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n+1}}{n\sqrt[4]{2n+3}}$.

9. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n\sin\frac{p}{2\sqrt{n}}}{\sqrt{3n+1}}$.

10. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^n\cos\frac{p}{6n}$.

11. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{\sin n}{n!}$.

12. $\sum\limits_{n=3}^{\infty}\frac{(-1)^n}{n\ln(2n)}$.

13. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^n tg\frac{1}{n}$.

14. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{\cos n}{n^2}$.

15. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n-1}}{(n+1)2^{2n}}$.

16. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n-1}}{(n+1)(3/2)^{n}}$.

17. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\frac{2n-1}{3n}$.

18. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n}(n+3)}{\ln(n+4)}$.

19. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\frac{n+1}{\sqrt{n^{3}}}$.

20. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n} tg\,\frac{p}{4\sqrt{n}}}{\sqrt{5n-1}}$.

21. $\sum\limits_{n=0}^{\infty}\frac{(-1)^{n}}{(2n+1)2^{2n+1}}$.

22. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\frac{\sin(n\sqrt{n})}{n\sqrt{n}}$.

23. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n}}{n+\cos(2/\sqrt{n+4})}$.

24. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\sin\frac{p}{2^{n}}$.

25. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n}}{n^{2}+\sin^{2} n}$.

26. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\frac{\sin 3^{n}}{3^{n}}$.

27. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\ln\left(1+\frac{1}{n^{2}}\right)$.

28. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\sin\frac{1}{n}\cdot tg\frac{1}{n}$.

29. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\left(1-\cos\frac{1}{\sqrt{n}}\right)$.

30. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}(-1)^{n}\frac{n^{3}}{(n+1)!}$.

VIII. Обчислити суму ряду з точністю до e.

1. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n+1}}{n!}, \quad e=0,01.$

2. $\sum\limits_{n=0}^{\infty}(-1)^{n}\frac{1}{n!(2n+1)}, \quad e=0,001.$

3. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n}}{(2n+1)!}, \quad e=0,0001.$

4. $\sum\limits_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^{n}\cdot n^{2}}{3^{n}}, \quad e=0,1.$

5. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{(-1)^n}{(2n+1)!!}, \quad e=0{,}0001.$

6. $\sum_{n=0}^{\infty}\left(-\frac{2}{5}\right)^n, \quad e=0{,}01.$

7. $\sum_{n=0}^{\infty}\left(-\frac{2}{3}\right)^n, \quad e=0{,}1.$

8. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{(-1)^n}{3n!}, \quad e=0{,}01.$

9. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n\cdot(2n+1)}{(2n)!n!}, \quad e=0{,}001.$

10. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{3^n\cdot n!}, \quad e=0{,}001.$

11. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{\cos p\,n}{3^n(n+1)}, \quad e=0{,}001.$

12. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{\sin(p/2+p\,n)}{n^3}, \quad e=0{,}01.$

13. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{(-1)^n}{(n+1)^n}, \quad e=0{,}001.$

14. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{n^2(n+3)}, \quad e=0{,}01.$

15. $\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^{n+1}\frac{1}{3n^2}, \quad e=0{,}01.$

16. $\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^{n+1}\frac{1}{(2n)^3}, \quad e=0{,}001.$

17. $\sum_{n=1}^{\infty}(-1)^n\frac{2n+1}{n^3(n+1)}, \quad e=0{,}01.$

18. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n\cdot n}{2^n}, \quad e=0{,}1.$

19. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n\cdot n}{(2n-1)^2(2n+1)^2}, \quad e=0{,}001.$

20. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{(2n)!!}, \quad e=0{,}001.$

21. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n\cdot n}{7^n}, \quad e=0{,}0001.$

22. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{(2n)!}, \quad e=0{,}001.$

23. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{(2n)!2n}, \quad e=0{,}00001.$

24. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{2^n\cdot n!}, \quad e=0{,}001.$

25. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(-1)^n}{(2n)!n!}, \quad e=0{,}00001.$

26. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{(-1)^n}{4^n(2n+1)}, \quad e=0{,}001.$

27. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{(-1)^n\cdot 2^n}{(n+1)^n}, \quad e=0{,}001.$

28. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{\sin(p/2+p\,n)}{n^3+1}, \quad e=0{,}01.$

29. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{(-1)^n}{1+n^3}, \quad e=0{,}01.$

30. $\sum_{n=0}^{\infty}\frac{\cos(np)}{(n^3+1)^2}, \quad e=0{,}001.$

IX. Знайти область збіжності функціонального ряду.

1. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x-5)^n}{(2n-1)2^n};$

2. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^3}{5^n(x+4)^n};$

3. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^3x^{2n}}{2n-1};$

4. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^n}{n(x-3)^n};$

5. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x+5)^{2n-1}}{2^n(2n-1)};$

6. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{\sqrt{n}}{(2n+1)(x-4)^n};$

7. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x-2)^n}{(2n+1)4^n};$

8. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{4n+3}{n(x-5)^{2n}};$

9. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x-3)^n}{(n+3)\cdot 3^n};$

10. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{2n+5}{(x+6)^n};$

11. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x+2)^n}{(3n+1)3^n};$

12. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{3n-2}{n(x-6)^n};$

13. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x+3)^n}{2^{3n-1}};$

14. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^2}{2^n(x-2)^n};$

15. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^3(x+1)^{2n}}{2n+3};$

16. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n!}{x^n};$

17. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x-1)^{2n}}{n\cdot 8^n};$

18. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^2+1}{2^n(x-2)^n};$

19. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x-2)^{2n-1}}{2n-1};$

20. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n\cdot 3^n(x-1)^{2n}};$

21. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n(x-3)^n}{(n^2+1)^2}$;

22. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{2^n n(x+2)^n}$;

23. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x-4)^n}{(n+1)\ln(n+1)}$;

24. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^{10}}{x^n}$;

25. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x+2)^{n^2}}{n^n}$;

26. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n^2+1}{3^n(x+1)^n}$;

27. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n(x+3)^n}{(n+1)^2 2^{n+1}}$;

28. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{n}{2^n(x+3)^n}$;

29. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{(x+4)^{n^2}}{n^{n+1}}$;

30. $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{(2n)^2(x+2)^n}$.

X. Обчислити інтеграл з точністю до 0,001.

1. $\int_0^{0,5}\sqrt{1+x^3}\,dx$;

2. $\int_0^{0,5}\frac{\sin x^2}{x^2}dx$;

3. $\int_0^{1}\frac{dx}{\sqrt[3]{125+x^2}}$;

4. $\int_0^{0,1}\cos(10x^2)dx$;

5. $\int_0^{0,2}\frac{1-e^{-\frac{x}{2}}}{x}dx$;

6. $\int_0^{0,25}\ln(1+\sqrt{x})dx$;

7. $\int_0^{0,5}e^{-0,16x^2}dx$;

8. $\int_0^{1}\sqrt[3]{x}\cos x\,dx$;

9. $\int_0^{0,1}\frac{\ln(1+4x)}{x}dx$;

10. $\int_0^{0,5}\frac{1-\cos x}{x}dx$;

11. $\int\limits_0^1 \cos x^2 dx;$

12. $\int\limits_0^{0,1} e^{-8x^2} dx;$

13. $\int\limits_0^1 \frac{\ln\left(1+\frac{x}{5}\right)}{x} dx;$

14. $\int\limits_0^{0,5} \frac{arctgx}{x} dx;$

15. $\int\limits_0^{0,1} \frac{1-e^{-2x}}{x} dx;$

16. $\int\limits_0^{0,5} xe^{-x^3} dx;$

17. $\int\limits_0^{0,5} \frac{\ln(1+x^2)}{x} dx;$

18. $\int\limits_0^1 \sin x^2 dx;$

19. $\int\limits_0^{0,5} arctgx^2 dx;$

20. $\int\limits_0^1 \frac{dx}{\sqrt[3]{27+x^2}};$

21. $\int\limits_0^{0,1} e^{-2x^2} dx;$

22. $\int\limits_0^{0,1} \sin(10x^2) dx;$

23. $\int\limits_0^{0,5} \frac{dx}{\sqrt[3]{1+x^2}};$

24. $\int\limits_0^1 \frac{dx}{\sqrt[4]{16+x^3}};$

25. $\int\limits_0^{0,5} \cos(4x^2) dx;$

26. $\int\limits_0^1 \frac{dx}{\sqrt[3]{8+x^4}};$

27. $\int\limits_0^{0,3} \frac{\ln(1+x)}{x} dx;$

28. $\int\limits_0^2 \frac{dx}{\sqrt[3]{64+x^5}};$

29. $\int\limits_0^2 \frac{dx}{\sqrt[4]{256+x^3}};$

30. $\int\limits_0^{0,1} \cos(10x^2) dx.$

XI. Знайти три перших відмінних від нуля члена розкладу в степеневий ряд розв'язку $y = y(x)$ диференціального рівняння $y' = f(x, y)$, що задовольняє початковій умові $y(0) = y_0$

1. $y' = \sin(xy), \quad y(0) = 1;$
2. $y' = x^2 + y^2, \quad y(0) = 2;$
3. $y' = y \sin x, \quad y(0) = 1;$
4. $y' = ye^x, \quad y(0) = 2;$
5. $y' = 2e^y + xy, \quad y(0) = 0;$
6. $y' = e^x + xy, \quad y(0) = 0;$
7. $y' = 1 + x^2 + y^3, \quad y(0) = -2;$
8. $y' = e^x + y^2, \quad y(0) = 0;$
9. $y' = 2x + \cos y, \quad y(0) = 0;$
10. $y' = \cos(xy), \quad y(0) = 1;$
11. $y' = 2e^y - xy, \quad y(0) = 0;$
12. $y' = y^2 - x, \quad y(0) = 1.$
13. $y' = x^2 - y^2, \quad y(0) = 1;$
14. $y' = e^x + y, \quad y(0) = 4;$
15. $y' = y + xe^y, \quad y(0) = 0;$
16. $y' = -3x - y^3, \quad y(0) = 1;$
17. $y' = \sin x + 0,5y^2, \quad y(0) = 1;$
18. $y' = xy + e^{-y}, \quad y(0) = 0;$
19. $y' = xy^2 - y, \quad y(0) = 2;$
20. $y' = x + x^2 - y^2, \quad y(0) = 5;$
21. $y' = x + x^2 y, \quad y(0) = 1;$
22. $y' = -2xy, \quad y(0) = 1;$
23. $y' = \cos x + y^2, \quad y(0) = 1;$
24. $y' = xy^2 + 1, \quad y(0) = 2;$
25. $y' = 2\sin x - xy^2, \quad y(0) = 1;$
26. $y' = y + y^2, \quad y(0) = 3;$
27. $y' = y \cos x + x, \quad y(0) = 1;$
28. $y' = xy + 2y, \quad y(0) = 2;$
29. $y' = \sin x + y^2, \quad y(0) = 1;$
30. $y' = 1 - xy, \quad y(0) = 0.$

XI. Розкласти дану функцію $y = f(x)$ в ряд Фур'є на заданому проміжку

1. $y = \frac{p}{4} - \frac{x}{2}, \quad x \in (0; p),$ по косинусах;

2. $y = |x|, \quad x \in (-p; p);$

3. $y = \begin{cases} 1, & -1 < x < 0, \\ 3, & 0 < x < 1, \end{cases} \quad x \in (-1;0) \cup (0;1);$

4. $y = 5x, \quad x \in (0;1),$ по косинусах;

5. $y = 1 - \frac{x}{2}, \quad x \in (0; p),$ по косинусах;

6. $y = \begin{cases} x, & 0 < x \le 1, \\ 1, & 1 < x < p, \end{cases} \quad x \in (0; p),$ по синусах;

7. $y = x - 1, \quad x \in (0;1);$

8. $y = 2x, \quad x \in (0; p),$ по косинусах;

9. $y = 2x - 1, \quad x \in (0; p),$ по синусах;

10. $y = x^2, \quad x \in (-p; p);$

11. $y = x, \quad x \in (0;1);$

12. $y = 3x + 1, \quad x \in (0; 2),$ по синусах;

13. $y = x^2, \quad x \in (0; p),$ по косинусах;

14. $y = 1 - \frac{x}{2}, \quad x \in (-p; p);$

15. $y = \begin{cases} x, & 0 < x \le 1, \\ 1, & 1 < x < p, \end{cases} \quad x \in (0; p),$ по косинусах;

16. $y=\begin{cases} x, & 0<x\le 1, \\ 2-x, & 1<x<2, \end{cases}$ $x\in(0;2)$, по синусах;

17. $y=x^2$, $x\in(-1;1)$;

18. $y=5x+2$, $x\in(-p;p)$;

19. $y=2-x$, $x\in(0;1)$, по синусах;

20. $y=x^2$, $x\in(0;p)$, по синусах;

21. $y=\begin{cases} 1, & 0<x<1, \\ 0, & 1<x<p, \end{cases}$ $x\in(0;1)\cup(1;p)$, по косинусах;

22. $y=3x$, $x\in(-p;p)$;

23. $y=3x+1$, $x\in(0;2)$, по косинусах;

24. $y=2x$, $x\in(-1;1)$;

25. $y=|x|$, $x\in(-1;1)$;

26. $y=\begin{cases} -1, & -p<x<0, \\ 1, & 0<x<p, \end{cases}$ $x\in(-p;0)\cup(0;p)$;

27. $y=\begin{cases} 1, & 0<x<1, \\ 0, & 1<x<p, \end{cases}$ $x\in(0;p)$, по синусах;

28. $y=\begin{cases} 0, & -p<x<0, \\ 1, & 0<x<p, \end{cases}$ $x\in(-p;0)\cup(0;p)$;

29. $y=\begin{cases} x, & 0<x\le 1, \\ 2-x, & 1<x<2, \end{cases}$ $x\in(0;2)$, по косинусах;

30. $y=\begin{cases} -x, & -p<x\le 0, \\ 0, & 0<x<p, \end{cases}$ $x\in(-p;p)$.

ЛІТЕРАТУРА

1.Пискунов Н. С. Дифференциальное и интегральное исчисления. т. 2 – М.: Наука, 1972.

2.Бугров Я. С., Никольский С.М. Дифференциальное и интегральное исчисление. – М.: Наука, 1984.

3.Дубовик В.П., Юрик І.І. Вища математика. Посібник для вузів. – К.: Видав. А.С.К., 2001.

4. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления. т.2 - М.: Физматлит, 2001.

5.Берман Г. Н. Сборник задач по курсу математического анализа. – М.: Наука, 1975.

6.Демидович Б.П. Сборник задач и упражнений по математическому анализу. – М.: Наука, 1990.

7.Вища математика. Збірник задач за ред. В.П.Дубовика, І.І.Юрика. – К.: Видав. А.С.К., 2003.

ЗМІСТ